

نمی داند حالا بعنوان مالیات گرفته میشود.
نایب رئیس - معلوم میشود در کلیات این طرح حرفی نیست رای میگیریم که داخل شور مواد شویم آقایانی که تصویب میکنند داخل شور مواد شویم قیام نمایند.

(اغلب قیام نمودند)

نایب رئیس - با کثرت تصویب شد داخل شور مواد شویم.

[شروع بشور در مواد کردند]

در ماده (۱) آقای معزز الملک پیشنهاد ذیل را نمودند.

بنده پیشنهاد می کنم ماده اول این طور نوشته شود.

ماده (۱) آنچه کوسفتند و بز و گاو و غیره قصابان در تمام مملکت ایران ذبح میکنند روده و کپیون و زه متصل بروده آن از بابت مالیات سلاح خانه متعلق بدولت خواهد بود.

نایب رئیس - هر کس این پیشنهاد را تصویب میکند قیام نماید.

(اغلب قیام نمودند و تصویب شد)

نایب رئیس - پیشنهادی آقای وکیل الرعایا کرده اند خوانده شود.

(قرائت شد)

(این بنده پیشنهاد میکند که بعنوان مالیات جنس نوشته شود)

نایب رئیس - هر کس این پیشنهاد را تصویب میکند قیام نماید (رد شد)

نایب رئیس - پیشنهادی هم آقای معتمد - التجار کرده اند خوانده شود (خوانده شد)

(این بنده پیشنهاد میکنم که این طرح قانونی بقرار ذیل باشد)

ماده (۱) دولت در شهرها و قصبات ممالک محروسه از برای کشتار کوسفتند و بز و گاو و غیره سلاح خانه های مخصوص تاسیس خواهد کرد.

ماده (۲) روده تمام کشتارهای کوسفتند و بز و گاو و غیره بعنوان مالیات سلاح خانه متعلق بدولت است.

ماده (۳) از برای جمع آوری روده اداره مرکزی در تهران و شعبات آن در ولایات دایر خواهد شد.

ماده (۴) چون روده عوض مالیات سلاح خانه است گسای که در خارج ذبح میکنند باید روده او را تسلیم دولت نمایند.

ماده (۵) هر کس از مدلول ماده چهارم مخالفت نماید از طرف دولت بموجب قانونی که وزارت مالیه پیشنهاد خواهد کرد مجازات خواهد دید

نایب رئیس - خوب رای میگیریم به پیشنهاد آقای معتمد التجار

فهییم الملک - این چیست اگر طرح قانونی است که باید (۱۵) نفر او را امضاء نمایند و در قابل توجه بودن آن رای گرفته شود

نایب رئیس - پیشنهادی آقای آقا شیخعلی کرده اند خوانده میشود.

(بنده پیشنهاد میکنم که این مالیات جزء صندوق بلدییه باشد و در بلدییه صرف شود)

گفته شد این پیشنهاد خارج از موضوع است.

نایب رئیس - اصلاح آقای وکیل التجار خوانده میشود.

(آنچه کوسفتند و بز و گاو و غیره در تمام ممالک محروسه ایران ذبح میشود روده و کپیون و زه متصل بروده آنها در مقابل ایجاد سلاح خانه و تمیین طبیب برای ملاحظه کوسفتند ها که مریض نباشند متعلق بدولت خواهد بود.)

نایب رئیس - هر کس این اصلاح را تصویب میکند قیام نماید (رد شد)

نایب رئیس - آقای تقی زاده پیشنهادی نمودند - اند (قرائت شد)

(بنده پیشنهاد میکنم که این جمله بر ماده اول اضافه شود)

در هر یک از بلاد ایران سکه اداره بلدییه تاسیس شده باشد کپیون مواسی مذ کوره در ماده اول اداره بلدییه خواهد رسید و باقی بدولت

نایب رئیس - هر کس این را تصویب میکند قیام نماید (رد شد)

نایب رئیس - پیشنهادی آقای معتمد - السلطان کرده اند (قرائت شد)

چون روده راجع به مالیات است و تقریباً حکم است این بنده پیشنهاد میکنم که پوست هم ضمیمه بشود بروده و زه و کپیون

نایب رئیس - هر کس تصویب میکند قیام نماید (رد شد)

نایب رئیس - این ماده با اصلاحی که پذیرفته شده میرود بکمیسیون ماده (۲) خوانده شود.

آقامیرزا اسمعیل نوبری - بنده نمیدانم تاماده اول نگذشته چطور مامیتوانیم در ماده دوم مذاکره کنیم برای اینکه مذاکره در این مواد منوط است باینکه ماده بگذرد بجهت اینکه این ماده اساسی است تا آن مذاکره نشود و نکند نمی شود در سایر مواد مذاکره کرد و عقیده بنده اینست که تمام این راپورت تا نیا برود بکمیسیون و ماده اول را اصلاح نموده دومرتبه راپورت بدهند.

نایب رئیس - صحیح است تمام اینها باید برود بکمیسیون مادر خیلی از قوانین و چیزهایی که از مجلس گذشت وقتی که ماده اول میگذاشت در سایر مواد مذاکره میکردیم و اینهم منافاتی ندارد که ماده او برود بکمیسیون و در باقی مواد مذاکره کنیم.

نایب رئیس - میشود در این چیزهایی که میفرمائید شاید طوری بوده است که ماده اول چندین مواد بعد مربوط نبوده است ولی این مواد بطوریکست که تمام مربوط بماده اول است و تاماده اول نکند نمی شود در آنها مذاکره کرد حالا تمام اینها میرود بکمیسیون که اصلاحات کرده راپورت بدهند شروع میشود بشور اول در بقیه قانون اساسی معارف (شروع بشور در بقیه قانون اساسی شد)

از ماد (۵) تا (۶) شور شده در ماده (۷) راجع باینکه محصلینی که باید داخل خدمت دولتی شوند باید از دولت دیپلم راجع بآن خدمت را دارا باشند

مذاکرات زیاد شده بالاخره آقایان ذیل هر یک پیشنهادی کردند.

پیشنهاد آقای معاضد الملک

(بنده تقاضا میکنم که ماده (۷) از قانون اساسی معارف حذف شود).

نایب رئیس - هر کس اینرا تصویب میکند قیام نماید (رد شد).

نایب رئیس - آقای آقا شیخ رضا اصلاحی پیشنهاد کرده اند خوانده شود.

(قرائت شد)

(این بنده پیشنهاد میکنم که ماده (۷) باینطور اصلاح شود.)

دولت بعد از فراغ شاگرد از تحصیل و دادن امتحان تصدیق نامه خواهد داد که وسیله پذیرفته شدن از برای خدمات دولتی شود.

نایب رئیس - هر کس این اصلاح را تصویب میکند قیام نماید (رد شد).

آقای حاج شیخعلی پیشنهاد نمود که ماده (۷) از اینجا حذف و در آخر قانون اساسی معارف نوشته شود.

(در قابل توجه بودن رای گرفته رد شد)

چون عقاید در بودن این ماده مختلف بود آقای وحید الملک تقاضا نمود که این ماده رجوع شود به کمیسیون که تجدید نظر شده عودت نماید (رجوع شد بکمیسیون).

ماده [۸] قرائت شده شور اول در آن بعمل آمده.

در ماده (۹) راجع بتدریس کتب مذهبی در مدارس مذاکرات زیاد در آن شده و هر یک از آقایان بقرار ذیل اصلاحی پیشنهاد کردند.

پیشنهاد آقای حاج سید ابراهیم

(بنده پیشنهاد می کنم ماده (۹) اینطور نوشته شود.)

تدریس کتب مذهبی در مدارس دولتی فقط منحصر بشریعت اسلامی خواهد بود.

پیشنهاد آقای معتمد التجار

تدریس دروس مذهبی در مدارس دولتی فقط شریعت اسلامی خواهد بود ملل غیر اسلامی در این مدارس حق تدریس کتب مذهبی خودشان را ندارند و مجبور بتدریس شریعت اسلامی نیز نخواهند بود.

پیشنهاد آقای حاج محمد اسمعیل کاشف

پیشنهاد آقای معزز الملک

ملل غیر اسلامی در مدرسه که مخصوصاً برای یک ملتی از ملل متفرقه ساخته نشده است حق تدریس کتب مذهبی خودشان را ندارند و مجبور بتدریس شریعت اسلامی نیز نخواهند بود.

پیشنهاد آقای حاج محمد اسمعیل کاشف

در مدارس دولتی تحصیل مذهبی فقط شریعت اسلامی خواهد بود.

در قابل توجه بودن هر یک از پیشنهاد ها و اصلاحات فوق رای گرفته شد باستثنای اصلاح آقای معزز الملک که با کثرت قابل توجه گردید بقیه رد شد.

(ماده مزبور رجوع بکمیسیون گردید.)

در ماده (۱۰) راجع به تقسیم مدارس بر مبنای غیر رسمی مذاکرات شد آقای حاج فاتح الملک بقرار ذیل پیشنهاد کردند.

بنده پیشنهاد می کنم که در عوض مدرسه رسمی مدرسه دولتی نویسد و در عوض مدرسه غیررسمی مدرسه عمومی بنویسند.

نایب رئیس - هر کس این پیشنهاد آقای حاج فاتح الملک را قابل توجه میدانند قیام نماید. [اغلب قیام نکردند.]

نایب رئیس - پیشنهاد آقای حاج فاتح الملک با اکثریت قابل توجه نگریدید حال ده دقیقه تنفس است شور در بقیه قانون اساسی معارف میماند برای بعد از تنفس.

[نایب رئیس حرکت کرد و تنفس شد.]
مجدد جلسه مقارن غروب ایضا در تحت ریاست آقای ممتازالدوله منعقد شد.

دکتر علیخان - بنده می خواستم استدعا کنم از آقایان که پس از استماع صدای زنگ باین اطاق تشریف بیاورند از آن اطاق باین اطاق آنقدر فاصله نیست که یک ربع طول بکشد [در این موقع شروع بقرائت قانون معارف شد بواسطه تاریکی گفتند طرحهایی که فقط بقابلیت توجه آن لازم است رای گرفته شود قرائت شود.]

رایبورت کمیسیون مبتکرات راجع بطرح آقای مؤتمن الملک در خصوص شرکتهای قرائت شد.

نایب رئیس - چون در قابلیت توجه آن رای گرفته نشده باینجهه رای می گیریم هر یک از آقایان که طرح آقای مؤتمن الملک راجع بقوانین شرکتهای را قابل توجه میدانند قیام نمایند.

نایب رئیس - باتفاق پذیرفته شد حال ارجاع بکمیسیون قوانین مالیه می کنیم.

[ایضا رایبورت کمیسیون مبتکرات راجع بدو طرح درباب نوافل بحری قرائت شد که یکی از طرف افتخار الواعظین و یکی از طرف آقای حاجی آقا پیشنهاد شده بود و کمیسیون طرح آقای حاجی آقا را قابل توجه دانسته بمجلس ارجاع نموده بود] **رئیس** - در قابلیت توجه این طرح آقای حاجی آقا رای می گیریم هر کس آنرا قابل توجه می داند قیام نماید.

نایب رئیس - با اکثریت پذیرفته شد رجوع بکمیسیون قوانین مالیه می کنیم در جزو دستور امروز طرح آقای دکتر امیرخان بود لیکن خودشان تقاضا میکنند که بروز دیگر بماند.

حسنعلی خان - در دو هفته قبل صورتی طبع رو توزیع شد که در آن صورت دستور چهار جلسه نوشته شده بود یکی از آنها پیشنهاد بنده بود راجع به مسئولیت وزارت دربار و گمان میکنم مهمترین طریقه های است که الان در مجلس حاضر است و مهمترین وظیفه ما نگهداری از سلطان جوانست.

نایب رئیس - می دانید بواسطه مقدم داشتن بعضی طرحها آن طرح عقب افتاد والا جزء دستور بود دستور جلسه آتی قانون اساسی معارف رایبورت کمیسیون بودجه راجع به مستمری وراثت مشهومی محمد زاندارم طرح ذکاء الملک راجع بر روزنامه رسمی در باب طرح حسنعلی خان راجع به مسئولیت وزارت دربار مخالفی نیست که جزء دستور شود.

[گفتند خیر] رایبورت شنبه راجع به نمایندگان عربستان.

ارباب کیخسرو - می خواستم تقاضا کنم که چون بودجه مجلس از کمیسیون معاضدات گذشته فردا طبع و توزیع می شود جزء دستور گذاشته شود.

وکیل الرعایا - بنده می خواستم پس از توضیحاتی که عرض کردم که آن طرح راجع بعمل روده در دستور گذاشته شود و مقدم بر سایر طرحها شود چون دو اهمیت دارد یکی تجارتنی یک اهمیت که راجع با افزودن مالیه دولت است باین جهت از هیئت رئیسه استدعا میکنم که فردا از کمیسیون قوانین مالیه بر میگردد خوبست جزء دستور بگذارند.

صدیق حضرت - این بودجه مجلس مثل سایر بودجه های وزارتخانه ها بیاید بکمیسیون بودجه و کمیسیون بودجه آنرا در ضمن کلیه خرج و دخل ملاحظه نماید.

معزز الملک - مطابق نظامنامه داخلی لازم نیست بکمیسیون بودجه بیاید.

آقای نوبری - عرض دارم.

نایب رئیس بنویسید بدانم راجع بچه مطلبی است (نوبری نوشت و داد)

نایب رئیس - بفرمائید آقا دکتر علیخان مقدم است. شما بفرمائید.

دکتر علیخان - میخواهم عرض کنم هر روز در دستور چندین مطلب گذاشته میشود در صورتیکه یکی از آنها نمیکند خوبست من بعد یک طرح بمجلس بیاید و از مجلس بگذرد اغلب تصدیق کردند.

وحید الملک - بنده عرض میکنم قوانین اساسی معارف در دستور چندین جلسه آمده و ختم نشده استدعا میکنم آنرا مقدم دارید.

نایب رئیس - جزء دستور هست.

حاجی آقا - بودجه مجلس چه شد؟

نایب رئیس - مانند بجمله آتی نه پس فردا آقا میرزا اسمعیل شما فرمایشی داشتید بفرمائید.

آقا میرزا اسمعیل نوبری - خاطر آقایان مسبوق است که از بحران این کابینه در مملکت چه اثرات حاصل است و همه روزه چه حرفها منتشر میشود این اثرات همان بحران است آنروز مجلس رای داده بالاتفاق که شش نفر از نمایندگان خدمت آقای نایب السلطنه بروند و علت بخواهند که چرا کابینه را بمجلس نفرستند از آنجا که مجلس حافظ استقلال مملکت و قانون است و می بیند بواسطه بحران حاصله مملکت چه حالت دارد و باین قسم از ترقیات می مانیم تصور میکنم که آقایان با بنده شریک باشند که از آقای نایب السلطنه بخواهیم که کابینه را معین کرده پس فردا بمجلس بفرستند رئیس الوزرا معرفی بمجلس نماید.

نایب رئیس - آنچه بنده اطلاع دارم اینست که تا پس فردا کابینه بمجلس معرفی خواهد شد. (نایب رئیس حرکت کرد مجلس نیم ساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۸۵۵
صورت مشروح مذاکرات شنبه ۲۱ شهریور
ربیع الثانی ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت قبل از غروب سرانجامه کرد و نیم ساعت بغروب تنفس و مقارن مغرب جلسه علمی در تحت ریاست آقای مستشارالدوله تشکیل و صورت مجلس روز سه شنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمود شاهزاده اسدالله میرزا رایبورت کمیسیون استقراض را قرائت کرد.

رئیس - این رایبورت طبع و توزیع می شود و در جلسه دیگری موضوع مذاکره خواهد شد (تکراری از انجمن ولایتی اردبیل مشعر بر اینکه اردوی دولتی دوشنبه (۱۴) وارد اردبیل شده اردوی سایر و سایر متمرکین تسلیم و در اردوی دولتی هستند و اهالی اردبیل جشن دارند رسیده بود آقای میرزا مرتضی قلی خان قرائت کرد.)

میرزا مرتضی قلیخان - شرحی است که طلاب اصفهان مقیم نجف نوشته اند که وقتی که مسئله استقراض داخلی را استماع نموده (۵۴) تومان جمع کرده برسم اعانه فرستاده و شرحی هم طلاب زنجان مقیم نجف نوشته اند و تقریباً (ده لیره) فرستاده اند و نوشته اند که این در جلسه اول فراموش شده بعد از این هم هر قدر فراهم شد فرستاده میشود.

(رایبورت کمیسیون قوانین مالیه راجع بعمل روده قرائت شد.)

رئیس - شور در مواد میشود مذاکره در کلیات شده است. (ماده اول قرائت شد)

مؤتمن الملک - پس بروز تمام این خوننده نشد خوب است تا آخر یکمرتبه خوانده شود (قرائت شد.)

رئیس - خوب مخالفی که نیست رای میگیریم بماده اول بطوریکه در رایبورت کمیسیون نوشته شده تصویب میکنند و رفته سفید خواهند انداخت. (ورقه توزیع شد)

معاضد الملک - عده حضار (۶۰) ورقه سفید علامت تصویب ۴۹ امتناع (۱۱)

رئیس - با اکثریت تصویب شد آقایانیکه تصویب کرده اند.

ادیب التجار. آقا شیخعلی. آدینه محمدخان. فاتح الملک. معتمد التجار. محمد هاشم میرزا. ابوالفاسم میرزا. وحید الملک. فهیم الملک. حاجی شیخعلی. تقی زاده. اسمعیل نوبری. شیخانی. صدر العلماء. لسان الحکماء. حاج محمد کریم خان. نجات. ذکاء الملک. شیخ رضا مراد الملک. دکتر علیخان. سعید حلیل. میرزا داد خان. وکیل الرعایا. تربیت. دبیر الملک. مؤتمن الملک. ناصر الاسلام. اسدالله میرزا. ارباب کیخسرو. شیخ ابراهیم زنجان. دهخدا. سعید حسین اردبیلی. اسدالله خان. میرزا مرتضی قلیخان. وکیل التجار. حسنعلی خان. کاشف. حاج آقا. منتصر السلطان. متین السلطنه. مرتضی قلی خان. نواب. معاضد الملک. معزز الملک. ممتازالدوله. مستشارالدوله. حاج سعید نصرالله. ماده (۲) راجع باینکه اگر کسی بدون

اجازه دولت کمین وزه بفروشد برای هر یک دو قران
جریه خواهند گرفت قرائت شد پس از مذاکرات
دو فقره اصلاح ذیل پیشنهاد شد .

(۱) اصلاح آقای رئیس

(هر گاه محقق شود که کسی بدون اجازه دولت
روده و کین وزه فروخته است زه و قیمت از فروشنده
دریافه خواهد شد .)

(۲) اصلاح دکتر علی خان

(هر گاه کسی بون اجازه دولت روده و کین
وزه بفروشد مأمورین دولت قیمت آنرا از فروشنده
خواهند گرفت .)

رئیس - رأی می گیریم با اصلاح اولی هر کس
تصدیق میکند ورقه سفید میاندازد .

(رأی گرفته و نتیجه بقرار ذیل اعلام شد)

معاذ الملک - عدده حضار (۵۹) ورقه سفید
علامت قبول (۴۳) امتناع (۱۶) .

رئیس - تصویب شد ماده نه خوانده شود
تصویب کند کان .

معزز الملک - مستشار الدوله - لسان الحکماء
آدینه محمد خان - وکیل التجار - فاتیح الملک - آقا سید
جلیل - میرزاداد خان - منتصر السلطان - فهیم الملک
معاذ الملک - میرزا مرتضی قلیخان - حاج سید نصرالله
ممتاز الدوله - معتمد التجار - حکیم الملک - تقی زاده
شیبانی - آقا میرزا اسمعیل نویری - دکتر علی خان
آقا شیخعلی - مؤتمن الملک - آقا شیخ رضا تربیت -
اسدالله میرزا - نواب - عز الملک - متین السلطنه - اسدالله
خان - وکیل الرعایا - دبیر الملک - ذکاء الملک - ابوالقاسم
میرزا - آقا سید حسین اردبیلی - کاشف - حاج محمد -
کریمخان - ارباب کیخسرو - وکیل التجار - دهخدا
وحید الملک - حاج آقا - حسنعلیخان - مرتضی -
قلیخان بختیاری .

ماده (۳) قرائت شد .

رئیس - معلوم میشود مخالفی نیست پس رأی
میگیریم هر کس ماده سه را بطوری که در راپورت
نوشته شده تصویب مینماید ورقه سفید بیاندازد .
(اخذ رأی شده نتیجه آن از این قرار اعلام شد)

معاذ الملک - عدده حضار ۵۷ ورقه سفید
علامت قبول ۴۵ ورقه آبی علامت رد (۱) امتناع ۱۱
رد کننده حاج شیخعلی نسائیکه تصویب کردند .

محمد هاشم میرزا - تقی زاده - فاتیح الملک - صدر -
العلماء - معتمد التجار - حکیم الملک - آقا میرزا اسمعیل
نویری - آقا شیخعلی - میرزاداد خان - آقا سید جلیل
وکیل الرعایا - تربیت - کاشف - آقا شیخ رضا - آقا شیخ
ابراهیم زنجانی لسان الحکماء - مؤتمن الملک - دکتر علیخان
دبیر الملک - حاج محمد کریمخان - اسدالله میرزا -
ارباب کیخسرو - آقا سید ابراهیم - آقا سید حسین اردبیلی
منتصر السلطان - ناصر الاسلام - وکیل التجار - مرتضی -
قلیخان - حسنعلیخان - ممتاز الدوله - ذکاء الملک - حاج آقا -
وحید الملک - طباطبائی - فهیم الملک - عز الملک - متین -
السلطنه - دهخدا - اسدالله خان - میرزا مرتضی قلیخان -
معاذ الملک - حاج سید نصرالله - مستشار الدوله -
ابوالقاسم میرزا - معزز الملک .

رئیس - ماده سه با کثرت پذیرفته شد ماده چهار
خوانده شود (قرائت شد) چون این ماده راجع بود
باینکه ترتیب جمع آوری روده و کین وزه و اداره

اینکار راجع است بوزارت مالیه بعضی وجود این ماده
رالایم نداسته گفتند زائد است پس از قدری مذاکره
بقیام و قعود رأی گرفته با کثرت تصویب شد .

ماده پنجم - راجع باینکه این قانون سه روز پس از

اعلان در تمام مملکت ایران شروع با اجرا میشود
قرائت شد . بعضی این بند را برای شروع با اجرا کم
دانسته آقای فهیم الملک مخبر کمیسیون قوانین مالیه

اظهار نمود که چون از اول حمل وزارت مالیه تهیه
اجرای این قانون را دیده و بنقاط اطلاع داده است باینجه
کمیسیون این بند را کافی دانست پس از مذاکرات

بقرار ذیل دو فقره اصلاح پیشنهاد شد .
(۱) از طرف آقای مؤتمن الملک .

این قانون در هر محل سه روز پس از اعلان بموقع
اجرا گذارده خواهد شد .

(۲) از طرف آقای کاشف .
این قانون از تاریخ اعلان در ظرف ده روز اجرا
خواهد شد .

رئیس - رأی میگیریم بان اصلاحاتی که
پیشنهاد شده اول به پیشنهاد آقای مؤتمن الملک ای
گرفته میشود هر کس این پیشنهاد را تصویب میکند
قیام نماید اغلب قیام نمودند .

رئیس - با کثرت تصویب شد
حال در کلیه این قانون رأی گرفته میشود هر کس
تصویب میکند ورقه سفید خواهد انداخت [ورقه
توزیع و نتیجه بطوریکه ذیل مندرج است اعلام شد]

معاذ الملک - عدده حضار (۵۸) ورقه
سفید علامت قبول (۴۷) امتناع (۱۱)
کسانیکه تصویب کردند .

فاتیح الملک - آدینه محمد خان - مستشار الدوله
ادیب التجار - معتمد التجار - ذکاء الملک -
وکیل التجار - تربیت - لسان الحکماء - دکتر
علیخان - آقا شیخعلی - آقا سید جلیل -

میرزا دادخان - وکیل الرعایا - شیبانی -
صدر العلماء - آقا میرزا اسمعیل نویری - محمد
هاشم میرزا - حکیم الملک - مؤتمن الملک - آقا
شیخ ابراهیم زنجانی - اسدالله میرزا - دبیر الملک
حاج محمد کریمخان - منتصر السلطان - ناصر الاسلام
آقا سید حسین اردبیلی - ارباب کیخسرو - حاج آقا

حسنعلیخان - وحید الملک - عز الملک - نواب -
متین السلطنه - دهخدا - اسدالله خان - مرتضی قلیخان
فهیم الملک - وزیر زاده - ابوالقاسم میرزا - میرزا
مرتضی قلیخان - معاذ الملک - ممتاز الدوله - معزز
الملک - حاج سید نصرالله - کاشف - آقا شیخ رضا

رئیس - کلیه این قانون با کثرت تصویب
شد موضوع مذاکرات جلسه آتی از این قرار است
شود اول از بقیه قانون اساسی معارف راپورت
کمیسیون بودجه راجع بوراث مهدی محمد زاندارم
مقتول طرح آقای ذکاء الملک در خصوص تاسیس
روزنامه رسمی طرح آقای حسنعلیخان در خصوص

مسئولیت وزیر در بار راپورت شعبه چهارم راجع
بنماینده کان عربستان از این ساعت جلسه خصوصی
می شود .

(مجلس یکساعت ونیم از شب گذشته خصوصی شد)
جلسه ۸۶
صورت مشروح روز شنبه ۱۹ شهریور
ربیع الثانی ۱۳۲۸
مجلس دو ساعت و چهل دقیقه قبل از غروب آفتاب

در تحت ریاست آقای مستشار الدوله تشکیل شد
صورت مجلس روز پنجشنبه ۱۷ را آقای معاذ الملک
قرائت کردند .

رئیس - ملاحظه در صورت مجلس هست
(اظهاری نشد رئیس صورت را امضاء کرد)

رئیس - آقای آقا سید جلیل تقاضا میکند
در خصوص طلبکاران مرحوم حاجی میرزا ابراهیم
آقا راپورت کمیسیون بودجه امروز موضوع
مذاکره بشود اگر مجلس موافقت دارد بمذاکره
خوانده شود .

(عموماً تصویب کردند)

رئیس - قانون اساسی معارف خوانده شود
(ماده ۱۱ راجع باینکه هر کس مدرسه
غیر رسمی افتتاح می کند باید با اطلاع دولت برساند
قرائت شد .)

آقای وکیل التجار - پیشنهادی نمودند که
ذیل مندرج است .

این بنده پیشنهاد میکنم که این ماده باینطور
نوشته شود .

ماده ۱۱ - هر کس مدرسه غیر رسمی افتتاح
می کند باید بتصویب و در تحت نظارت وزارت
معارف باشد و تحصیل آنها به موجب و گرام عمومی
واقع شود .

مؤتمن الملک - این را بفرمائید تجزیه
کنند دو قسمت شود .

قسمت اول قرائت شد .
هر کس مدرسه غیر رسمی افتتاح می کند باید
بتصویب و در تحت نظارت وزارت معارف باشد .

رئیس - این قسمت اول را هر کس قایل
توجه می داند قیام نماید (رد شد)
قسمت دوم قرائت شد .

رئیس - این قسمت چون راجع بمواد بعد
است حالا رأی نمی گیریم (گفتند صحیح است)
(ماده ۱۲) راجع بشرایط مؤسس و مدیر
قرائت شد .

آقای آقا سید ابراهیم پیشنهادی نمودند
قرائت شد .

این بنده پیشنهاد می کنم که این جمله در
ذیل ماده ۱۲ نوشته شود .

شرط ششم - مدیر و معلمین باید متجارب بفسن
و محکوم بفساد عقیده نباشند (مسکوت عنه ماند)
(ماده ۱۳) در خصوص اینکه هر کس در هر جا
تحصیل کرده باشد تا در مقام امتحان رسمی بر نیامده
باشد در مدرسه دولتی پذیرفته نخواهد شد قرائت

شد پس از مذاکره پیشنهاد های ذیل قرائت شد
۱ - از طرف آقا میرزا ابراهیم خان - این بنده
پیشنهاد می نمایم ماده ۱۳ اینطور نوشته شود
هر کس خواسته باشد در مدارس دولتی داخل شود
باید مطابق پروگرام آن مدرسه امتحان بدهد .

۲ - از طرف آقای متین السلطنه
هر کس در هر جا تحصیل کرده باشد تا در مقام
امتحان رسمی بر نیامده است در مدارس متوسطه و
عالی پذیرفته نخواهد شد .

۳ - از طرف آقای معزز الملک
هر کس خواسته باشد داخل مدارس متوسطه

یا عالی دولتی شده باشد اگر پروگرام مدرسه که سابقاً در آنجا تحصیل کرده است بر حسب تصویب وزارت معارف

در هر يك از پیشنهادهای فوق رای گرفته قابل توجه نگردید .
(ماده ۱۴ تا ۲۲ قرائت شده مذاکرات لازمه بعمل آمد .)

دربین شور کابینه وزرا تشریف آوردند .
رئیس - بقیه این شور همانند برای روز سه شنبه .

سپهبدار - چون بواسطه خستگی و کسالت سه نفر از وزرای ما استعفا کرده بودند به همین جهت بنده و آقای سردار احمد هم استعفای خودمانرا خدمت والا حضرت آقای نایب السلطنه تقدیم کردیم چند روز بود کارها تعطیل شده بود و چون اتفاق آراء و امر مجلس مقدس و فرمایشات آقای نایب السلطنه بر این شد که ما مجدداً قبول این شغل را بکنیم استعفای خود را پس گرفتیم و چون بنده و آقای سردار احمد عهد و سوگند خورده بودیم که این دو وزارت خانه را یعنی بنده وزارت جنگ را و ایشان وزارت داخله را قبول نکنیم و واقعا بعد از فرمایش مجلس و آقای نایب السلطنه این شغل را در عهد گرفته ایم این جهت تبدیل کردیم که بنده وزارت داخله را و ایشان وزارت جنگ را که قبول کردند و اشاء الله تعالی امیدواریم که در چاکری و نوکری دولت و ملت کوتاهی نکرده کارهای شرف نمایند کابینه همان کابینه سابق است و پروگرام همان پروگرام است و باره پیشنهادها که لازم است میشود در کمیسیون مخصوص مذاکره شده و از تصویب نمایندگان محترم بگذرد .

رئیس - در مقابل این طول بحران و نگرانی که عموماً داشتیم در واقع این بهترین جوابی بود که امروز کابینه محترم بمجلس آوردند خیلی متشکر شدیم از اینکه مجدداً این کابینه موافق مقصود تشکیل شد و امیدواریم من بعد کارها بهتر پیشرفت نماید .

(وزرا تشریف بردند)
رأبورت کمیسیون بودجه راجع بوراٹ مرحوم مشهدی محمد ژاندارم که در اردوی مسووفیرم خان مقتول شده بود قرائت شد که از طرف وزارت مالیه تقاضای برقراری ماهی سه تومان در حق دو نفر همشیره های او شده کمیسیون بودجه نیز آنرا تصویب کرده بود .

نوبوری - بنده از وزارت داخله استعفا میکنم که بطور کلی بیکقراری برای کلیه مقتولین بگذارند که هر روز برای تصویب جزئیات وقت مجلس تعجیب نشود .

رئیس - چون این رأبورت مدتی است که از کمیسیون آمده است معطل شده است باین جهت خوانده شد و البته قراری از برای کلیه داده خواهد شد حالا رای میگیریم مخالفی نیست رای میگیریم رأبورت کمیسیون کسانی که موافقت با رأبورت دارند در وقت سفید خواهند انداخت - [ورقه توزیع و نتیجه از قرار ذیل اعلام شد] .

معاذالملک - عده حضار (۶۰) ورقه سفید علامت قبول (۴۸) امتناع (۱۲) کسانی که تصویب کردند .

اسدالله خان - ادیبالتجار . حاجی فاتح الملک نجات . میرزا اسمعیل نوبوری . آقا سید جلیل معتمدالتجار . دکتر امیرخان . آقا شیخ ابراهیم زنجانی . ادینه محمدخان . آقا سید ابراهیم قوام الاسلام . اسان الحکماء . حاجی محمد کریم خان . متین السلطنه . آقا شیخعلی . دبیرالملک آقا شیخرضا . دکتر علیخان . نواب . میرزا دادوخان . محمد هاشم میرزا . حاج شیخعلی . حکیم الملک . مؤمن الملک . ذکاء الملک . اسدالله میرزا - حسنعلیخان . میرزا ابراهیم خان وکیل الرعایا . طباطبائی . صدیق حضرت . منتصر السلطان . دکتر اسمعیل خان . میرزا مرتضی قلیخان . ناصر الاسلام . آقا سیدحسین اردبیلی . معین الرعایا . ابوالقاسم میرزا . تقی زاده . معاضد الملک . فهیم الملک . ارباب کیخسرو . آقا میرزا علی اکبر خان دهخدا . وزیر زاده . ممتاز الدوله . معزالملک . مستشار الدوله .

رئیس - با اکثریت تصویب شد بیکر جمع تنفس است .
ثانیاً جلسه تشکیل و رأبورت کمیسیون بودجه راجع بقروض مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا قرائت شد که طرح کمیسیون مبتکرات (۶۰۰) تومان برای قروض آن مرحوم تصویب کرده بود و بعد از تحقیق معلوم شد که کلیه قروض آن مرحوم (۸۴۰) تومان است و در این مورد که مجلس شورای ملی رعایت حال بازماندگان را صلاح دانسته خوب است خاطر ورثه مزبور را آسوده نموده بوزارت مالیه اجازه بدهند که طلبکاران را خواسته قرار صحیحی در تادیه کلیه قروض بدهد .

معاذالسلطنه - بنده چون از ترتیب قروض مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا و طلب کارهای ایشان اطلاع دارم لازم است که عرض کنم چند نفر از این طلبکارها خیلی پریشانند مثلاً یکی از آن ها حسین آقای زرگر است که تقریباً (۶۰۵) هزار تومان دارائی داشته و تمام را در راه مشروطیت صرف کرده و باندازه پریشان شده است که شاید برای شام شب هم معطل است یک مقداری اوطاب دارد و معلوم است هر چه زودتر باید باو برسد و چند نفر هم از مجلس طلب دارند و خیلی پریشانند طلبکارهای مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا از قراریکه ورثه آن مرحوم اظهار میکنند خیلی مطالبه مینمایند آنها هم که ندارند باین جهت اسباب زحمت آنها است و چون مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا در دوره سابقه مجلس حق و کالت را نگرفته چنانچه مجلس رای بدهد که این وجه به او داده شود بموقع نیست و از حقوق خود او بقرض او داده شده است یک چیز فوق الاماده مجلس تصویب نکرده است .

ارباب کیخسرو - اینکه فرمودید بعضی هم از مجلس طلب دارند از این مجلس احدی طلب ندارد .

رئیس - بلی غرض ایشان هم طلب از این مجلس نبود طلب از مجلس سابق است و رأبورت آن هم خوانده شده و روز دیگر بمجلس خواهد آمد .

وکیلالتجار - آن روز که در این خصوص مذاکره شد آقای تقی زاده طرحی پیشنهاد کردند که قروض آن مرحوم از حقوق باقیمانده آن مرحوم داده شود و همچنین حقوقی که درباره وراثت آن مرحوم بر قرار میشود یک چیز علاوه نباشد همان حقوق و کالت آن مرحوم است که باو داده میشود و بنده هم در این خصوص با آقا هم عقیده هستم و آن روز هم تصویب کردم و تصور میکنم این بهترین شقوقی است که اظهار شده است .

حسنعلی خان - در اینکه قروض آن مرحوم باید داده شود حرفی نیست و بنده هم از آنها هستم که می گویم باید داده شود لیکن این که گفته شد بعنوان حق الو کاله آن مرحوم داده شود این را نمی توانم تصدیق کنم برای اینکه این یک سابقه می شود برای و کلاه دوره سابق که می آیند و حقوق آن دوره را مطالبه بکنند به چوجه نباید باین عنوان داده شود .

رئیس - صحیح است حالا رای می گیریم باین رأبورت کمیسیون هر کس موافقت دارد با رأبورت کمیسیون بودجه ورقه سفید خواهد انداخت [ورقه توزیع و رای گرفته شد]

معاذالملک - عده حضار (۶۱) ورقه سفید علامت قبول (۵۷) امتناع (۴) کسانی که تصویب کردند

دکتر اسمعیل خان . آقا شیخ محمد . قوام الاسلام . حاجی فاتح الملک . آقا شیخ ابراهیم زنجانی . آقا شیخ رضا . اسان الحکماء . حاجی میرزا آقا . تربیت . حاجی سید ابراهیم مدرس و حیدرالملک . متین السلطنه . معین الرعایا . عز الملک مرتضی قلیخان بختیاری . معزالملک . وزیر زاده شیبانی - ادیبالتجار . معتمدالتجار . مؤمن الملک آقا سید حسین کرازی . آقا میرزا اسمعیل نوبوری حکیم الملک . ارباب کیخسرو - دکتر امیر خان منتصر السلطان . ابوالقاسم میرزا . آقا شیخعلی خراسانی . محمد هاشم میرزا . آقا میرزا داودخان آقا سید جلیل . دکتر علیخان . آقا شیخ اسمعیل هشتروندی . میرزا علی اکبر خان دهخدا . فهیم الملک ناصر الاسلام . آقا شیخ علی شیرازی . ذکاء الملک صدیق حضرت . حسنعلی خان . وکیلالتجار - حاجی آقا . اسدالله میرزا . آقا شیخ ابراهیم زنجانی میرزا اسدالله خان . طباطبائی . میرزا مرتضی قلی خان - صدرالامام . معاضدالملک . حاج سید نصرالله آقای مستشارالدوله . معاضدالسلطنه - دبیرالملک آقا سید محمد رضا . ممتازالدوله .

رئیس - با اکثریت تصویب شده

[رأبورت کمیسیون مبتکرات خوانده شود .
رأبورت کمیسیون مبتکرات راجع بطرح آقای ذکاء الملک در خصوص تاسیس روزنامه رسمی و طرح قرائت شد کمیسیون طرح مزبور را قابل توجه دانسته با بعضی اصلاحات در مواد آن بمجلس عودت داده بود .]

رئیس - مخالفی که در این خصوص نیست؟
(گفتند رای بگیری)
رئیس - رای میگیریم در قابل توجه بودن

این طرح هر کس این طرح را قابل توجه میدانند قیام نماید .

رئیس - با اتفاق قابل توجه شد بکمیسیون معارف رجوع میشود .

[رأیورت کمیسیون مبتکران راجع بطرح آقای حسنعلیخان در خصوص ارجاع مسئولیت وزارت دربار قرائت شد مبنی بر اینکه کمیسیون مبتکران طرح مزبور را قابل توجه دانسته بمجلس عودت میدهد.]

رئیس - گویا مخالفی در این خصوص نیست رأی میگیریم در قابلیت توجه بودن این طرح .

معززالملك - بمقیده بنده در صورتیکه این مسئولیت را موقت قرار بدهیم میشود در این رأی داد و قابل توجه دانست یعنی این مسئولیت تا رفتی است که شاه کبیر شود والا در صورتی که باطلاق واگذاشته شود اساسا موضوع نخواهد داشت .

حسنعلی خان - تمام آقایان محترم میدانند که پس از این خونریزیها و صدمات حالا باید يك مسلك و خطی پیش بگیریم که سعادت و ترقی مملکت در او باشد و بنده باز تکرار میکنم که مجلس همیشه مختار خواهد بود در وضع و فسخ قوانین و بنده با آقای معززالملك در این فرمایش که کردند همراه که وزارت دربار را مسئول بدانیم لکن امروز این مسئولیت خیلی لازم است چون سلطان ما جوان است و تربیت او باید بدست ملت بشود و مجلس نماینده ملت است پس باید تربیت او بنظارت مجلس شود و بعد از این که مسئله از مجلس گذشت و حاضر شدیم که در جزئیات آن مذاکرات کنیم آنوقت باز مطالبی که راجع است بامور درباری برای اطلاع عرض می کنم که شاید قبل از وقت صلاح در اظهار نباشد .

لسان الحکماء - بنده عرض می کنم این مسئولیت وزارت دربار از مسائل مهمه است ولی خاطر آقایان البته مسبوق است که در سایر جاها يك چنین چیزی نیست اما چنانچه فرمودند باید در نظر داشت که مجلس شورای ملی می تواند همیشه وضع و نسخ قوانین نماید ممکن است بمقتضیات امروزه وضع قانونی نماییم و در يك موقع که مقتضی باشد نسخ کنیم اما در باب مسئولیت می خواستم بگویم وزرا دو مسئولیت دارند یکی از حیث مسئولیت پلتیک ژنرال است که (-ولیداریته) وزارت و يك مسئولیت ثانوی دارند که مسئولیت اداری آنهاست باید خاطر نشان کرد که وزارت دربار فاقد یکی از این دو مسئولیت است در سولیداریته و پلتیک ژنرال وزارت دربار مداخلت ندارد و مسئول پلتیک ژنرال نیست وزارت دربار هم گرچه دو مسئولیت دارد یکی مسئولیت بودجه دربار یکی مسئولیت اخلاقی دربار پس باید قید کرد که این مسئله معلوم شود .

آقا سید حسین اردوبیلی - بنده هم تنظیمات اداره دربار را خیلی مهم می دانم لکن این را نمیتوانم معین کنم که وزارت دربار در ردیف سایر وزارتخانه ها و وزیر دربار مثل سایر وزرای مسئول است و وزرای ماهر کدام دارای ادارات متدنه در ولایات و ایالات

و غیره می باشند لکن وزارت دربار فقط دارای يك اداره است که فقط دربار سلطنتی است برای حصول بمقصد ممکن است يك ترتیب دیگری اقدام کرد که هم آن مقصد بعمل آمده باشد هم مثل سایر وزرا مسئول نباشد ممکن است مسئولیت وزیر دربار بموجب يك تهمیدی یا يك مسئولیتی در حضور آقای نایب السلطنه یا يك ترتیب دیگری آن مسئولیت بعمل بیاید .

مقین السلطنه - بنده در اصل مطلب همراه امکن مسئولیت باید تفکیک شود با مسئولیتی که وزراء دارند و وزارت دربار را يك وزارتنی که جزو کابینه باشد نمی توانم بدانم بجهت اینکه معلوم است وزرا در مقابل مجلس مسئول اند و وزرائیکه در مقابل مجلس مسئولند آنها هستند که در پلتیک عمومی مملکت ضامن اعمال يك دیگرند و معلوم است وزیر دربار عملش خارج از پلتیک مملکتی است پس همان قسم که آقای اسان الحکما فرمودند باید قید شود این را هم عرض می کنم که این مسئولیت وزارت دربار گرچه در سایر ممالک سابقه ندارد لکن سابقه عملی دارد باینطور که وقتی کابینه تجدید میشود وزیر دربار هم تغییر میکنند بدیهی است کابینه که طرف اعتماد ملت نشد و بواسطه عدم اعتماد تغییر یافت وزارت دربار هم همین قسم باید طرف اعتماد ملت باشد باینجهت وزیر دربار هم تغییر می کند و وقتی می شود وزیر بواسطه اطمینان و عدم اطمینان تغییر کند که مسئول باشد لکن لازم نیست هر مسئولی داخل کابینه باشد ممکن است خارج از کابینه باشد چنانچه گفته شد

حاجی شیخعلی - در قانون اساسی است که وزارت افتخاری موقوف است وقتی که وزارت افتخاری موقوف است چطور وزارت دربار اطلاق می کنید.

رئیس - این وزارت افتخاری نیست يك وزارت بزرگ محترمی است شغل هم دارد لیکن در مقابل مجلس مسئولیت ندارد .

حاجی شیخعلی - در صورتیکه مسئول نیست چطور وزیر است و در صورتی که مسئول است چطور وزیر نیست این يك اشتباه زرگی است باید رفع شود.

وکیل الرعایا - بله حرف در کلیات این طرح و قابلیت توجه این طرح است باید دید اصل مسئولیت دره قابل چیست عمده مسئولیت وزیر در مقابل مالیه مملکت است و چیزیکه بوزیر دربار داده می شود باید دانست که يك چیز کمی نیست و باید بموجب قانون صرف کند این هم مسلم است که ایجاد قانون برای جابجایی منفعت است حالا که می گویند مسئولیت وزارت دربار در مقابل مجلس باید باشد یا نباید باشد آنها که می گویند در مقابل مجلس مسئولیت نباید داشته باشند می گویند وزیر دربار در پلتیک مملکتی باید شرکت داشته باشد و شرکت ندارد الا عرض می کنم الان که صحبت می کنیم بهیچوجه نظر شخصی نداریم لکن می گوئیم این قانون را وضع می کنیم و بعد هم وزیر درباری انتخاب می کنیم که قابل شور با وزرا باشد این بدیهی است که اعضای مشاوره هشت نفر باشد بهتر است از اینکه هفت نفر باشد بملاوه خوبست توجهی بآنچه بوزارت دربار می دهید بنمایند که چقدر است و او مسئول است که بعمل خودش مصرف کند

دیگر آنکه آنچه شما از ذخایر سابقین در آنجا دارید مسئول نگهداری آنها وزیر دربار است يك چنین وزیری باید مسئول باشد .

رئیس - حالدر قابل توجه بودن این طرح رأی بگیریم هر کس این طرح را قابل توجه می داند قیام نماید .

رئیس - با اکثریت پذیرفته شد چون این امر بکمیسیون مربوط نیست يك کمیسیون خوبست از شعبات انتخاب شود از هر شعبه يك نفر .

معززالملك - هر طرحی که در مجلس قابل توجه می شود لازم نیست به کمیسیون برود علی الخصوص این طرح که يك مطالب جزئی است بمقیده بنده ممکن است مستقیماً در مجلس مطرح شود .

حسنعلی خان - نظر با اهمیت این مسئله بنده تقاضای فوریت آنرا می کنم .

رئیس - حالا رجوع به کمیسیون بشود بعد در فوریت رأی گرفته می شود حالدرین باب مخالفی هست ؟

حاجی سید نصرالله - بنده مخالفم که يك کمیسیون مخصوص انتخاب شود و در این خصوص کمیسیون مبتکران را الیق میدانم که يك نظری بنمایند و در نظامنامه هم نیست که از شعبات انتخاب شود مگر بعضی کمیسیونهای فوق العاده .

اسدالله خان - بنده باین مسئله خیلی اهمیت میدهم و لازم میدانم بکمیسیون منتخب از شعبات رجوع شود و این نه فقط راجع بمسئولیت وزیر دربار است بلکه آن کمیسیون باید وضع يك قانونی از برای مسئولیت وزیر دربار بنماید .

رئیس - صحیح است این مطلب در همان کمیسیون که باید رجوع بشود باید منظور شده مطرح شود و تکلیف آن کمیسیون است پس از شعبات انتخاب خواهند کرد و این طرح بآن کمیسیون ارجاع خواهد شد .

[رأیورت شعبه چهارم راجع بنمایندگان عربستان قرائت شده.]

رئیس - آقای وکیل الرعایا شما آنروز حرفی داشتید بفرمائید .

وکیل الرعایا - بنده در باره یکی از آقایان ایراد دارم حالارای بگیرد باو که رسیده عرض میکنم .

رئیس - در حق این سه نفر رأی میگیریم اول در حق آقا سید محمد باقر ادیب هر کس نمایندگی ایشان را مطابق آن رأیورت تصدیق مینماید قیام نماید .

رئیس - با اکثریت پذیرفته شد حالدر حق آقا شیخ محمد علی بهجت رأی میگیریم هر کس نمایندگی ایشان را مطابق رأیورتیکه قرائت شد تصدیق مینماید قیام نماید [قیام نمودند و با اکثریت پذیرفته شد.]

رئیس - در خصوص حاجی معززالملك رأی میگیریم .

حاجی وکیل الرعایا - در خصوص او

آنچه بنده میترانم عرض کنم اینست که سن مبارکشانرا شنیده ام بالغ بسی نیست چون در تهران تولد شده بعلاوه در همان مجلسی که انتخاب شده حاکم بوده اینها یک چیزهایی است که قابل توجه است و البته رأی با اکثریت مجلس است.

حاجی شیخعلی - آنچه راجع بسن است نمیشود تشخیص داد اما آنکه راجع بحکومت اوست درمحل انتخاب گویا در قانون انتخابات چنین چیزی نباشد که حاکم را نتوانند انتخاب نمایند بعلاوه در همین جا هم اشخاصی بوده اند که داخل خدمات دولتی بوده اند پس از انتخاب شدن استعفا داده اند.

متین السلطنه - مسئله سن یک چیزی است که در اینجا مکرر مطرح شده و مذاکرات زیاد شده بالاخره رأی مجلس باین شده که مادام که خلاف آنچه اظهار کرده است ظاهر نشده باید قبول کرد و در اغلب موارد هم همین قسم عمل کرده ایم و در صورت و علامات ظاهری هم حقیقت کشف نمی شود اما آنچه راجع باطلاعات شخصی بنده است اینست که بنده خود او را نمیشناسم لکن یک دوستی دارم که آدم صحیح و محل وثوق بنده است در چندی قبل اظهار میداشت که سن او سی سال هست و اینکه منتخب نباید حاکم یا نایب الحکومه باشد این یک ایرادی است که شاید اغلب قبول کنند لکن اگر تحقیق کنند شاید او هیچ سمت رسمیت نداشته است.

حاجی آقا - بنده جزء اول فرمایشهای متین السلطنه را تصدیق دارم هیچکس نمیتواند این مسئله را تصدیق کند مگر بموجب اظهار انجمن نظار و آنهم که نرسیده است و اما اینکه گفته اند این شخص حاکم بود ایتراهم قبول ندارم بجهت اینکه در نظامنامه انتخابات نیست که حاکم یا نایب الحکومه نمی تواند منتخب و نماینده بشود.

فهم الملک - این فرمایش متین السلطنه صحیح است ما در باب سن نمیتوانیم حرفی بزنیم لکن اگر چیزی هم خیلی واضح باشد نمی توانیم چشم پوشیم و این فرمایش آقای وکیل الرعایا را بنده تا یکدرجه تصدیق میکنم.

محمد هاشم میرزا - چون نسبت باعتبار نامها که دقت میشود درین مورد اظهار انجمن نظار با خیالی اطمنان میدهد که این انتخاب صحیح بوده ولی اینکه درباره سنش گفته می شود که کافی است قالب ماها او را نمی شناسیم و درین خصوص تحقیقاتی هم نکرده ایم باین جهت نمی توانیم رأی بدیم پس خوب است مهلت بدهید که تحقیقات لازم بشود ولی در مسئله اعتبار خیلی محتاج بدقت نیست و اگر خیلی محل اشکال نیست می شود قبول کرد و اینقدر مذاکرات لازم نیست.

آقاشیخ ابراهیم زنجالی - بنده عرض میکنم مسئله سن چون تا بحال مملکت احصائیه نداشته است نمی شود معلوم کرد ولیکن آنچه بنده اطلاع دارم اینست که این شخص یکدختری دارد قریب نه سال یاده سال و بعقبه بنده این یک دلیلی است براین که سن ایشان کافی است.

وکیل الرعایا - بنده عرض خود را برای اینکه وقت مجلس را تلف نکرده باشم خیلی باختصار عرض کردم و مقصودی هم نداشتم البته اجتماع مادر اینجا برای این است که هر کدام یک چیزی بنظرمان میرسد بگوئیم و خاطر همدیگر را مسبوق نمائیم در

این مورد اگر باین عرایض بنده مجلس رأی بدهد حرفی ندارم ولی عرض میکنم که مادر این مملکت اگر چه احصائیه نداریم که درین مواقع سندیت داشته باشد و قاطع باشد لکن بنده یک سند خیلی معتبری در مملکت شما سراغ دارم که از تمام دفاتر دولتی شما اگر می داشتید معتبرتر است آن ورقه و قبالة ازدواج است که از او هم میشود یک چیزی فهمید آنرا ملاحظه فرمائید خواهی ملتفت شد و اینکه گفته شد این شخص در آنجا نایب الحکومه بود و فقط اسم بود و رسمیت نداشت و کارها راجع بفخر الملک بود بنده سؤال میکنم ریاست تجار را که یک چندی در تهران داشت آیا هزار مالک داشت یا فخر الملک این نکات را باید ملتفت شد و الا بنده هیچ عرضی ندارم که این معال را مجلس تصویب نماید یا رد کند.

حاجی شیخعلی - مسئله حکومت بنده عرض کردم در صورتی که واقعا حاکم بوده است و هیچ مانع از انتخاب نیست و همچو چیزی در نظامنامه انتخابات نداریم اما در باب سن بنده اطلاع درستی ندارم البته باید تحقیقات بشود پس بنده تقاضا میکنم این بر گردد بشعبه که با نظریات ثانوی بمجلس بیاید.

رئیس - موافق تقاضای مضیر این راپورت می رود بشعبه.

ادیب التجار - بنده عرض میکنم از برای یک نفر کسر اعضاء کمیسیون عرایض که باید از شعبه اول بیاید تا بحال چند مرتبه اظهار شده است و عرایض زیادی هم جمع شده است و تا این ساعت منتخب آنها نیامده است با اینکه دوفنر قابل انتخاب دارند بنده استدعا میکنم اگر آنها قبول نمیکند پس از طرف مجلس معین شود که عده اعضاء کمیسیون تکمیل شده بتوانند بعرایض رسیدگی نمایند.

وحید الملک - این مسئله در جلسه سابق هم مطرح شد و بنده عرض کردم که ما در شعبه فقط دوفنر قابل انتخاب داریم یکی آقای صدرالعلماء و یکی هم آقای شیخ اسمعیل هشترودی آقای صدرالعلماء قبل از وقت استعفادادند و گفتند که نمی توانم قبول کنم این بود که آقای آقاشیخ اسمعیل را انتخاب کردیم و حال که ایشان استعفا داده اند گمان می کنم این تکلیفشان است که مجدداً کمیسیون از کسانی که قابل انتخاب هستند انتخاب نمایند.

رئیس - صحیح است شعبه اول یک نفر که انتخاب کرده است و منتخب استعفاداده است و موافق نظامنامه داخلی عده اعضاء کمیسیون عرایض از ۶ نفر کمتر نمیشود در این صورت چاره نیست مگر اینکه شعبه اول یک نفر را معین نماید.

مؤمن الملک - دیروز بر حسب استدعای بنده بنا بود یک کمیسیونی معین شود امروز اگر صلاح است تشکیل شود.

رئیس - بنده تصور میکنم که آن کمیسیونی که برای دیدن اسناد قروض معین کردیم اگر صلاح باشد آن مطلب هم بهمان کمیسیون رجوع شود.

مؤمن الملک - بنده عرض میکنم چون خودم در آن کمیسیونی که فرمودید عضو هستم شاید صلاح نباشد بنظر بنده یک کمیسیونی از شعب انتخاب شود بهتر است.

رئیس - بسیار خوب برای تقاضای آقای مؤمن الملک که فرمودند و مجلس پذیرفت باید از هر شعبه یک نفر انتخاب شود که آن کمیسیون تشکیل شود.

معاذ السلطنه - اولاً بنده تقاضا میکنم که فردا سه ساعت بفرود مانده جلسه خصوصی بطور معمول تشکیل شود ثانیاً در باب بعضی اشتهاارات بی معنی که بعضی مفرضین در شهر انتشار میدهند بواسطه اعلان احصائیه که اداره بلدیه کرده است که دولت میخواهد بعضی مالیاتها وضع کند مثلاً می گویند از اطفالی که متولد میشوند میخواهند مالیات بگیرند یا از زنهاییکه حامله هستند بگیرند و از مرده ها بگیرند از این قبیل چیزها میگویند و اسباب تشویش خاطر اهالی و باعث فساد میشوند خوب است این مطلب در اینجا تکذیب شود و در روزنامه ها نوشته شود که این انتشارات بی اصل و دروغ است.

وکیل الرعایا - بنده عرض میکنم اینکه فرمودند تکذیب شود این بسکوتی را لازم دارد که در مجلس مذاکره شود و تکذیب شود ولی حالا باید همین قدر با آن بیچاره ها که اینطور اخبار را استماع میکنند گفت که گول این گرگهارا نخورید.

رئیس - موضوع مذاکرات جلسه آتی به قانون اساسی معارف - راپورت کمیسیون معاسبات در باب مطالباتی که مردم از مجلس سابق دارند - راپورت کمیسیون فوائد عامه در باب فاریک صابون سازی و شمع سازی و غیره - طرح آقای دکتر امیر خان در باب اخذ تومانی یکقران از مالیات نواقل برای مخارج حفظ الصحه.

آقاشیخعلی - اینکه آقای مؤمن الملک فرمودند که آنروز در باب مصصام السلطنه بنا بود یک کمیسیون مخصوص تشکیل شود چه شد؟

رئیس - قرار شد از شعب انتخاب شود. **کاشف** - مدتی است که در خصوص نمایندگان خوانسار و کمره تاخیر شده است تکلیف آن ها معین نیست.

رئیس - راپورت آنها رفته است بشعبه هنوز پیشنهاد نشده است. (مجلس تقریباً یکساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۸۷

صورت مشروح روز سه شنبه ۲۲ شهریور

ربیع الثانی ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت ونیم قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای مستشارالدوله تشکیل شد صورت جلسه روز سه شنبه ۲۲ شهریور را آقای معاذ الملک قرائت کردند

رئیس - ملاحظاتی هست؟ (اظهاری نشد رئیس صورت را امضاء کرد).

راپورت کمیسیون عرایض را آقای میرزا مرتضی قلیخان قرائت نمودند مشعر بر اینکه علاوه بر جلسات معینه کمیسیون چندین جلسه فوق العاده منعقد شده و بعرایض رسیدگی نموده عریضه ای از طرف آقای مرتضی قلیخان بخیاری قرائت شد که برای سرکشی

بامورات خودشان اجازه دو ماه مسافرت را خواسته بودند کمیسیون بواسطه اینکه وجود ایشان را در مجلس مفتنم می دانست ابتداء تصویب نمود ولی ثانیاً بواسطه توضیحاتی که خود آقای مرتضی قلیخان دادند مسافرت دو ماه ایشان را تصویب کرد و حقوق مدت غیبت خود را نیز تقدیم مجلس نموده اند و دیگر عریضه از طرف آقای طباطبائی قرائت شد که بواسطه کسالت مزاج آقای حجة الاسلام طباطبائی صلاح را در حرکت ایشان به بیلاق دیدند و برای حرکت دادن ایشان یکماهه از مجلس اجازه خواسته بودند کمیسیون تصویب کرده به مجلس پیشنهاد نمود.

رئیس - این دو فقره مرخصی است که کمیسیون عریض تصویب کرده مخالف هست [اظهاری نشد].
رئیس - رای می گیریم در خصوص مرخصی آقای مرتضی قلیخان بختیاری هرکس با تصویب کمیسیون موافقت دارد قیام نماید (اغلب قیام نمودند و با اکثریت تصویب شد).

رئیس - حال رای می گیریم برای مرخصی آقای طباطبائی مخالفی که نیست.
آقای مرتضی قلیخان - یکدفعه دیگر خوانده شود (راجع با آقای طباطبائی مجدداً خوانده شد)
رئیس - هر کس در خصوص مرخصی یک ماهه آقای میرزا محمد صادق باراپورت کمیسیون موافقت دارد قیام نماید (با اکثریت تصویب شد).

میرزا مرتضی قلیخان - این شرحی است که آقای رئیس الوزراء نوشته اند خوانده میشود (قرائت شد مشعر بر اینکه نظر به اهمیت وزارت داخله که بر تمام آقایان نمایندگان محترم معلوم است در این اوقات که این بنده قبول این وزارت را کرده ام لازمست نوانص آنرا تکمیل نمایم که کارها از مجرای قانونی بگذرد و چون آقای دبیر الملک را بسمت معاونت رسمی وزارت داخله انتخاب کرده ام و از مجلس هم تقاضا میکنم که اجازه بدهند.)

میرزا مرتضی قلیخان - این هم شرحی است که خود آقای دبیر الملک نوشته اند خوانده میشود (قرائت شد مشعر بر استعفای ایشان از وکالت).
آقای قاشیخعلی - بیخی وین الله آقای دبیر الملک در هر اداره که باشد خدمتگذاری خود را مینماید متشکریم
رئیس - اگر چه وجود آقای دبیر الملک در مجلس مفتنم بود لیکن چون معاونت وزارت داخله هم اهمیت دارد با کمال تأسف باید استعفای ایشانرا پذیرفت
میرزا مرتضی قلیخان - قانون اساسی معارف است خوانده میشود.

ماده ۲۳ در تقسیم مخارج مکاتب قراعه قصبات قرائت شد.
پس از مذاکرات از قرار ذیل دو فقره پیشنهاد شد.
(۱) از طرف آقای میرزا مرتضی قلیخان این بنده پیشنهاد میکنم که نصف یا ثلث سهم ساکنین قصبات و قراعه از روی سر شماری تقسیم شود در قابل توجه بودن آن رای گرفته با اکثریت رد شد.

۲ - از طرف آقای حاج فاتح الملک این بنده پیشنهاد می کنم که خرج مکاتب

دهات را دوثلث را مالک یک ثلث را امالی بدهند مسکوت عنه ماند.

بتقاضای آقای وحیدالملک مخبر کمیسیون این ماده بکمیسیون برگشت.
ماده ۲۴ راجع باینکه مخارج مدارس عالی بهمه دولت است لکن متعلمین این مدارس هم باید برطبق نظامنامه که وزارت معارف ترتیب خواهد داد بمخارج مدرسه کمک نمایند.
[قرائت شد.]

نواب اسدالله میرزا اصلاحی بترتیب ذیل پیشنهاد نمود.
ماده ۲۴ مخارج مدارس عالی بهمه دولت است لیکن متعلمین این مدارس هم باید برطبق قانون که وزارت معارف پیشنهاد خواهد کرد بمدرسه کمک نمایند.

وحیدالملک - بنده نمی توانم با حضرت والا همراه شو. برای اینکه شهرییه که از شاگرد گرفته می شود همیشه بسته بمقتضیات وقت و شاگردان و معلمین و دروس که در آنجا گفته می شود اینها فرق می کند در تمام مدارس که بیک عده شاگرد نیست ولابد دولت هم از عهده تمام مخارج برنماید نگاه بماند مدرسه می کند اگر عایدی زیاد باشد و شاگرد هم کم باشد شهرییه را کم می کند و اگر عایدی کم باشد و شاگرد زیاد باشد شهرییه را زیاد می کند در هر صورت وقتی که این اختیار را بدست وزارت معارف دادیم وزارت معارف می تواند بمقتضیات وقت تغییر بدهد ولی اگر قانون دیگر اختیار از دست وزارت معارف گرفته می شود و بسا می شود در یک وقتی اسباب ضرر دولت بشود آقایان میدانند که تحصیلات عالی را کسانی می توانند بکنند که از عهده مخارج او بتوانند برآیند و اشخاص فقیر کم می توانند از عهده برآیند اگر ما اینرا قانون بنمائیم تحمیلی می شود بر آن اشخاصی که فقیر هستند و خیال تحصیل عالی دارند در هر صورت اگر بهمین ترتیبی که کمیسیون تصویب کرده است که اختیار با وزارت معارف باشد بعقیده بنده بهتر است (در این باب مذاکرات زیاد شده بالاخره اصلاح نواب اسدالله میرزا مسکوت عنه ماند)

ماده ۲۵ راجع باینکه مخارج غیر مجانی دولت باندازه که از شاگردان وجه اخذ میشود از این محل بقیه مخارج بر عهده دولت است قرائت شد مذاکرات لازمه بعمل آمد.

ماده ۲۶ در خصوص اینکه مکاتب و مدارس مجانی که از طرف دولت اداره میشود فقط برای تمتع اطفال فقرا و اشخاصی است که از طرف مأمورین رسمی محلی عدم بضاعت آنها تصدیق شده باشد قرائت شد پس از مذاکرات از قرار ذیل چند فقره پیشنهاد شد.

(۱) از طرف آقای دکتر امیر خان این بنده پیشنهاد میکنم که ماده ۲۶ اینطور نوشته شود.

ماده ۲۶ اطفال فقرا و اشخاصیکه عدم بضاعت آنها از طرف مأمورین دولتی رسماً تصدیق

شده باشد در مدارس ابتدائی متوسطه یا عالی مجاناً قبول خواهد شد.

(۲) از طرف آقای آقا میرزا ابراهیمخان چون ماده ۲۶ توضیح از یک تفکیک تفاوت بین افراد مینماید این بنده پیشنهاد میکنم که بکلی حذف شود.

(۳) از طرف نواب لسان الحکماء این بنده پیشنهاد میکنم که ماده ۲۶ اینطور نوشته شود.

مکاتب و مدارس که بخرج دولت اداره میشود فقط برای اطفال فقرا مجانی خواهد بود و اطفال اغنیاء برطبق قانونی که وزارت معارف ترتیب میدهد بمخارج مدرسه کمک میکنند.

ابتداء پیشنهاد آقای آقا میرزا ابراهیمخان رای گرفته تصویب نشد پس از آن در قابل توجه بودن پیشنهاد آقای دکتر امیر خان رای شد با اکثریت پذیرفته شد.

(ماده ۲۷) این بنده متعلقه بمکاتب و مدارس و سایر متعلقات مدارس از منقول و غیر منقول در تحت نظارت وزارت معارف است.

(ماده ۲۸) راجع باینکه مجازات بدنی در مکاتب و مدارس ممنوع است قرائت شده مذاکرات لازمه بعمل آمد.

رئیس - عجله شور اول در این قانون تمام شده ولی در پیشنهاد وزیر مواد بسیاری هست تقریباً (۱۰۹) ماده است معلوم میشود کمیسیون فقط (۲۸) ماده آنرا از قوانین اساسی معارف دانسته و راپورت داده است حال این میرود بکمیسیون واره پیشنهادها و اصلاحات هم که شده است رجوع میشود بکمیسیون و آقای وزیر علوم هم بکمیسیون تشریف میبرند و مذاکرات میشود اگر قانع شدند که همین (۲۸) ماده از قوانین اساسی شمرده شود که هیچ و اگر خواسته باشند که بعضی از مواد را تغییر بدهند یا مواد را اضافه کنند هر طوریکه وزیر علوم با کمیسیون همراهی شدند راپورت آنرا بمجلس داده مطرح مذاکره خواهد شد حال این میرود بکمیسیون - راپورت کمیسیون قوانین مالیه در خصوص متوفیات قرائت شود.

(راپورت کمیسیون قوانین مالیه در باب طرح قانونی راجع بعقوق متوفیات قرائت شد.)
میرزا داودخان - این شور اول است یا شور ثانی است.

(شروع بشور ثانی در مواد گردید در ماده اول مذاکرات لازمه بعمل آمد بعضی توضیحات لازم بود آقای فهیم الملک مخبر کمیسیون توضیحات دادند.)
رئیس - در این ماده مذاکرات کافی است حالا رای میگیریم هر کس راپورت کمیسیون موافقت دارد ورقه سفید خواهد انداخت.
(رای گرفته شد)

معاضدالملک - عده حضار (۵۹) نفر ورقه سفید (۳۹) ورقه آبی (۱۰) امتناع (۱۰)
رئیس - ماده اولی با اکثریت پذیرفته شد.
اسامی رای دهندگان

آقای اسید محمد رضا - معاضدالملک - آقای معتمد - التجار - مرتضی قلیخان - دکتر امیر خان - نوبری - لسان - الحکماء - فاتح الملک - قوام الاسلام - معاضد السلطنه -

مستشارالدوله - د کتر اسمعیل خان - ذکاءالملک - ناصر - الاسلام - متین السلطنه - میرزا داودخان - حکیم الملک آدینه محمدخان - حاجی آقا - حاجی میرزا آقا - مؤتمن الملک ارباب کبخی - وکیل التجار - اسدق میرزا - صدیق حضرت ابوالقاسم میرزا - منتصر السلطان - وحیدالملک - مرتضی قلی خان بختیاری - اسدالله خان - عزالملک - حسنعلی خان - آقا میرزا محمد صادق طباطبائی فهیم الملک - حاجی سید نصرالله - معززالملک - وزیرزاده - ممتازالدوله - دهخدا - اسامی رد کنندگان

حاجی شیخ علی خراسانی - آقامیرزا احمد - ادیب التجار - آقاسید حسین کزازی - صدرالعلماء شیبانی - آقاسید جلیل - آقاشیخ علی - دکتر علی خان - آقا شیخ رضا -

[ماده ثانیه قرائت شد مذاکرات لازمه نیز در آن بعمل آمد وپاره توضیحات در آن داده شد]

رئیس - رأی میگیریم در ماده دوم هر کس موافقت دارد و رقه سفید خواهد انداخت [رأی گرفته شد]

معاذالملک - عده حضار (۵۵) ورقه سفید [۴۳] ورقه آبی [۲] امتناع [۱۰]

رئیس - با کثرت هر دو قبول شد اسامی رد کنندگان ، آقا شیخ علی - آقا شیخ رضا - اسامی تصویب کنندگان ؛

معززالملک - معاضدالملک - وزیرزاده - مرتضی قلی خان - فهیم الملک - مرتضی قلی خان بختیاری آقا میرزا محمد صادق طباطبائی - اسدالله خان ناصرالاسلام - وحیدالملک - متین السلطنه - دهخدا فاتح الملک - حاجی آقا - ذکاء الملک - ابوالقاسم میرزا - حسن علی خان - عزالملک - صدیق حضرت میرزا ابراهیم خان - اردبیلی - آدینه محمد خان حاجی میرزا آقا - اسدالله میرزا - وکیل التجار ارباب کبخی - میرزا داود خان - محمد هاشم میرزا - میرزا محمد علی خان تربیت - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - آقا سید محمد رضا - مؤتمن - الملک - دکتر امیرخان - شیبانی - آقاسید جلیل معتمد التجار - حاجی سید نصرالله - ممتازالدوله قوام الاسلام - مستشار الدوله - لسان الحکماء - دکتر اسمعیل خان - آقا سید محمد باقر

[شروع قرائت ماده سیم گردید پاره مذاکرات در آن بعمل آمد]

رئیس - در ماده ۳ رأی گرفته میشود هر کس موافقت دارد ورقه سفید خواهد انداخت [رأی گرفته شد]

معاذالملک - عده رأی دهندگان حضار (۵۶) ورقه سفید (۴۳) ورقه آبی (۲) امتناع (۱۱)

رئیس - با کثرت پذیرفته شد اسامی رد کنندگان ؛ آقا شیخ رضا - آقا شیخعلی اسامی تصویب کنندگان ؛

قوام الاسلام - معتمدالتجار - میرزادادودخان لسان الحکما - حاجی آقا - ده خدا - هاشم میرزا فاتح الملک - تقی زاده - دکتر امیر خان - میرزا ابراهیم خان - معززالملک - آدینه محمد خان -

اردبیلی - کاشف - ارباب کبخی - وکیل التجار اسدالله میرزا - حسنعلی خان - حاجی شیخعلی - مؤتمن الملک - ذکاء الملک - شیخ ابراهیم زنجانی - شیبانی - صدیق حضرت - ابوالقاسم میرزا - منتصر السلطان - وحیدالملک - عزالملک - طباطبائی - ناصرالاسلام - اسدالله خان - بختیاری - دکتر اسمعیل خان - فهیم الملک - وزیرزاده - معاضدالملک - ممتازالدوله - مرتضی قلیخان - حاجی سید نصرالله - مستشارالدوله - حاجی میرزا آقا -

(ماده چهارم قرائت شد مذاکرات لازمه بعمل آمد) **رئیس** - رأی گرفته میشود در ماده چهارم هر کس تصویب میکند ورقه سفید خواهد انداخت (رأی گرفته شد)

معاذالملک - عده حضار (۵۸) ورقه سفید (۴۲) آبی (۲۴) امتناع (۱۴) رد کنندگان - آقاشیخ رضا - حاجی شیخعلی خراسانی - تصویب کنندگان ؛

حاجی سید ابراهیم مدرس - هاشم میرزا - فاتح الملک - قوام الاسلام - دهخدا - معتمدالتجار لسان الحکماء - حاجی میرزا آقا - دکتر امیرخان حسنعلی خان - بختیاری - میرزا داودخان - معزز - الملک - عزالملک - وزیرزاده - فهیم الملک متین السلطنه - معاضدالملک - مرتضی قلیخان - میرزا ابراهیم خان - مستشارالدوله - مؤتمن الملک - آقا سید محمد رضا - ممتازالدوله - حاجی آقاشیرازی ناصرالاسلام - حاجی سید نصرالله - ارباب کبخی - وکیل التجار - ذکاءالملک - صدیق حضرت - ابوالقاسم میرزا - منتصر السلطان - وحیدالملک - طباطبائی اسدالله خان - اسدالله میرزا - آقاسید محمد باقر - اردبیلی - آدینه محمد خان - کاشف - شیبانی **رئیس** - با کثرت پذیرفته شد ماده پنجم خواند شود (قرائت شد)

رئیس - مخالفی که نیست رأی میگیریم بماده پنجم موافق راپورت کمیسیون هر کس تصویب می کند ورقه سفید خواهد انداخت [رأی گرفته و نتیجه بقرار ذیل اعلام شد]

معاذالملک - عده حضار (۶۰) ورقه سفید علامت قبول (۴۳) ورقه آبی علامت رد (۴) امتناع (۱۳) کسانی که رد کردند ؛

حاجی شیخ علی - آقاشیخ ابراهیم زنجانی - آقا شیخ رضا - تقی زاده - کسانی که تصویب کردند ؛ آقاسید ابراهیم - مستشار الدوله - معزز الملک حاج سید نصرالله - حاج میرزا آقا - قوام الاسلام حاج فاتح الملک - معتمدالتجار - محمد هاشم میرزا دکتر امیر خان - نویری - تربیت - لسان الحکما مؤتمن الملک - آقا سید محمد رضا - کاشف - آقا شیخعلی - اردبیلی - اسدالله میرزا - آدینه محمد خان - آقامیرزا ابراهیم خان - ابوالقاسم میرزا دهخدا - منتصر السلطان - وکیل التجار - ممتاز الدوله - آقامیرزا مرتضی قلیخان - معاضدالملک وزیرزاده - حاجی آقا - مرتضی قلیخان - میرزا اسدالله خان - وحیدالملک - فهیم الملک - ناصر الاسلام - طباطبائی - آقاسید محمد باقر - متین

السلطنه - عزالملک - ذکاء الملک - حسنعلیخان صدیق حضرت - ارباب کبخی - **رئیس** - ماده پنجم با کثرت تصویب شد ماده ششم خوانده شود [ماده ششم قرائت شد راجع باینکه تقسیم آنچه در حق ورثه برقرار می شود موافق مواد سوم و چهارم و پنجم قانون وظایف خواهد بود در قانون وظایف تقسیم حقوق زادحق ورثه متوفی مطابق آیه کریمه الذکر حظ الاثین تقسیم نموده است و در شور اولی آقای تقی زاده پیشنهاد کرده بود که این تفاوت برداشته شده بالسویه بین ذکور و اناث تقسیم شود پیشنهاد معظم الیه در آن جلسه با کثرت قابل توجه شده بکمیسیون رجوع شده بود و کمیسیون از وزارت مالیه توضیحات لازمه خواسته بود وزارت مالیه توضیحات اظهار داشته بود که چون حقوق وراثت ذکور در صورتی که داخل خدمت دولتی شوند از مقرری ایشان کسر خواهد شد و بعلاوه با مقتضیات مملکت مخارج ورثه ذکور بیش از ورثه اناث است در این صورت خوبست بطوری که در قانون وظایف سابق اختلاف گذاشته شده است در این مورد نیز همان اختلاف منظور گردد کمیسیون بنا بر این توضیح عین ماده سابق را تصویب کرده بمجلس عودت داده بود

در اینخصوص مذاکرات زیاد شده پاره توضیحات نیز آقای تقی زاده دادند لکن اکثریت باراپورت کمیسیون موافقت داشت در این موقع رئیس اظهار داشت که مذاکرات کافی است در ماده پنجم بقیام و قعود رأی می گیریم هر کس باراپورت کمیسیون موافقت دارد قیام نماید

رئیس - با کثرت پذیرفته شد (شروع بقرائت ماده هفتم گردید قدری شور در آن نمودند آقای دکتر علی خان پیشنهادی نمودند به مضمون ذیل) این بنده پیشنهاد می نمایم که ماده هفت به مضمون ذیل نوشته شود

ماده هفتم - اشخاصی که مستمری شخصی دارند و باید وظیفه ارثی بآنها برسد معادل آن اروطیفه شخصی کسر خواهد شد

در قابل توجه بودن این پیشنهاد رأی گرفته با کثرت رد شد راپورت تقاضا کرد که این ماده بکمیسیون عودت داده شود

ماده هشتم قرائت شد راجع بتسبیر حقوق جنسی در این ماده نیز مذاکرات زیاد بعمل آمد و پاره توضیحات آقای فهیم الملک دادند آقای دکتر علی خان از قرار ذیل پیشنهاد کردند این بنده پیشنهاد میکنم حقوق جنسی تا ده خروار برطبق قانون متوفیات سابق و از ده خروار زیاده ضبط دیوان خواهد شد

رئیس - هر کس این پیشنهاد را تصویب میکند قیام نماید [رد شد]

رئیس - حالا رأی میگیریم براپورت کمیسیون هر کس تصویب میکند ورقه سفید خواهد انداخت [رأی گرفته ورد شد]

معاذالملک - عده حضار (۵۹) ورقه سفید (۳۰) ورقه آبی (۲۱) امتناع (۸) کسانی که رد کردند ؛ منتصر السلطان - دکتر

فلپخان - میرزا احمد - آقا شیخ ابراهیم - صدیق - نرت - ادیب التجار - آقا سید ابراهیم - آقا شیخ محمد - کزازی - شببانی حکیم الملک - تربیت - آقا شیخ رضا - آقا شیخ عملی زبیری - صدرالعلماء - آقا سید جلیل - کاشف - آقا سید محمد باقر - حسنعلیخان - وحیدالملک - اسامی کسانی که تصویب کرده اند

دکتر اسماعیل خان - حاجی سید نصرالله - طباطبائی - مستشارالدوله - قوام الاسلام - فاتح الملک - محمد هاشم میرزا - ناصر الاسلام - حاجی میرزا آقا - دکتر امیرخان - میرزا ابراهیم خان - موتمن الملک اردبیلی - حاجی آقا - آدینه محمدخان - اسدالله میرزا - وکیل التجار - دهخدا - ارباب کیخسرو عزالملک - متین السلطنه - اسدالله خان - فهیم الملک - وزیرزاده - معاضدالملک - معززالملک - مرتضی قلی خان - ممتازالدوله - کاشف - نواب رئیس اظهار کرد ماده هشتم با کثرت تصویب شد.

رئیس - در این ماده بقیه و قعود رأی می گیریم هر کس موافقت با راپورت کمیسیون دارد قیام نماید (اغلب قیام نمودند)

رئیس - با کثرت پذیرفته شد رأی آخری می ماند با اینکه ماده هفتم بکمیسیون رجوع شده مراجعت کنند خاطر آقایان مسبق است خیلی عرایض در باب مقطوعات حقوق هندالسنه بمجلس رسیده است و در این باب بوزارت مالیه رجوع شده وزارت مالیه در جواب تمام آنها يك لایحه نوشته است که آن یکی در موضوع مذاکرات روز پنجشنبه خواهد بود بملاوه دستور آن جلسه راپورت کمیسیون معاصبات راجع بمطالباتی که مردم از مجلس سابق ادا می کنند راپورت کمیسیون فوائد عامه راجع بفایر يك صابون سازی و غیره طرح آقای دکتر امیرخان درخصوص اخذ تومانی يك قران از مالیات نوافل برای مخارج حفظالصحه.

حاجی آقا - بودجه مجلس هم طبع و توزیع شده آنرا هم جزء دستور خوبست منظور نمایند.

رئیس - گمان می کنم که بیشتر وقت نداشته باشیم آن روز اینجا مذاکره شد که دو کمیسیون فوق العاده از شعبات تشکیل شود فقط از دوشنبه انتخاب کرده اند از سایر شعبات خواهش میشود که زودتر منتخب خودشان را بفرستند.

میرزا داودخان - در چهارماه قبل وزیر هدلیه قانون قبول و نکول بروات را پیشنهاد کرد وفوریت آنرا خواست مجلس هم فرریت آنرا تصویب کرد وبموجب نظام نامه داخلی هرچیزی که فوریت آن تصویب شد باید زود از مجلس بگذرد و تا بحال احتمال اگر يك نظامنامه از طرف وزارت هدلیه آمده بود ممکن بود از مجلس گذشته باشد و این همین قسم مانده استدعا میشود هرچه زودتر این بمجلس بیاید وبگذرد دیگر آنکه درخصوص نمایندگان آرامنه مدتی است که بمجلس اظهار شده خوبست زودتر تکلیف آنها همین شود که اگر يك نفر لازمست بفرستند بفرستند اگر دو نفر باید بفرستند بفرستند بی تکلیف نمانند.

رئیس - اما درخصوص قانون قبول و نکول بروات چون رجوع شده بود بکمیسیون وحالچند روز است که راپورت آن طبع و توزیع میشود و در روز شنبه مطرح شورخواهد شد اما درباب مانده آرامنه خاطر شما مسبق است که بنا بود آن کمیسیون يك جلسه باوزرا در آن باب صحبت نمایند بواسطه این چند روزه تعطیل کابینه تاخیر شد باید يك ترتیبی همین دوسه روزه در این باب داده شود.

میرزا داودخان - يك عرض دیگر بنده راجع ببودجه وزارتخانهها بود که برحسب قانون باید پانزده روز قبل از سال نو لا اقل به مجلس بیاید و الان تقریباً دو ماه از سال می گذرد و نیامده است باین ترتیب میترسم حال بودجه امساله هم حال بودجه چهارماهه سابق را پیدا کند در این صورت لازمی دانم از طرف مجلس در اینخصوص تا کیدی بوزارتخانه ها شود که هر چه زودتر ووجه خودشانرا بمجلس بفرستند.

صدیق حضرت - چون فردا جلسه کمیسیون قوانین مالیه است قانون متوفیات مطرح شده درخصوص ماد هفت راپورت داده خواهد شد خوبست جزء دستور جلسه آتی بفرمائید که بواسطه این يك ماده نماند.

رئیس - بسیار خوب.
فهیم الملک - درباب بودجه ها که فرمودند کمیسیون مالیه بتمام وزارتخانهها نوشته است که هر چه زودتر بودجه خودشان را بفرستند حتی نوشته است که اگر بفرستند بوزارت مالیه نوشته میشود که مخارج بآنها داده شود.
(رئیس حرکت کرد.)
[مجلس يك ساعت از شب گذشته ختم شد]

جلسه ۸۸
صورت مشروح مذاکرات روز پنجشنبه ۲۴
شهر ربیع الثانی ۱۳۲۸

دوساعت ونیم قبل از فروب آفتاب مجلس درتحت ریاست آقای مستشارالدوله تشکیل شد بصورت مجلس روز سه شنبه (۲۲) را آقای معاضدالملک قرائت نمود **میرزا داودخان** ماده هجدهم نظامنامه داخلی مامینویسد يك کمیسیون موسوم بکمیسیون بودجه مرکب از (۱۸) نفر در اول هر دوره اجلاس سه سالیانه از شعبات تعیین میشود درجلسات این کمیسیون اعضاء حاضر و غایبه ومعذوره معین و فردای آنروز اسامی آنها در روزنامه رسمی درج خواهد شد. آلان تقریباً شش ماه است که کمیسیون بودجه در دو انتخاب انتخاب وانعقاد یافته در صورتیکه ما ابدأ صورت حاضر وغائب آنرا ندیده ایم استدعا میشود که صورت آنرا اداره مباشرت گرفته و در روزنامه رسمی اگر نداریم در یکی از روزنامهها درج نمایند عرض دیگر بنده اینست که در کمیسیون فوائد عامه دو نفر غائب داریم یکی آقای آقامیرزا محمدصادق که یکماه مرخصی گرفته اند و یکی آقای حاجی میرزا رضاخان که حاضر نمیشود خوب است عرض این دو نفر برای کمیسیون فوائد عامه انتخاب شده عده اعضاء آن تکمیل شود برای اینکه کار این کمیسیون خیلی است و صورت حاضر و غائب هم همطوریکه عرض شد مقرر شود که در یکی از روزنامهها درج شود.

ارباب کیخسرو - خیلی از چیزهاست که شرط شده است در روزنامه رسمی درج شود و چون فعلاً روزنامه رسمی نداریم عمل نمیشود و وقت روزنامه رسمی تأسیس شد البته نوشته میشود.

میرزا داودخان - عرض کردم اگر چه روزنامه رسمی نداریم ولی فعلاً در یکی از این روزنامهها اگر نوشته شود ضرری ندارد.
(لایحه وزارت مالیه که در جواب عرائض ارباب حقوق مقطوعه بمجلس نوشته بودند قرائت شد که کلیه این برکشتیها بر سه قسم است قسمت اول حقوقی که از نظامی و غیره در کمیسیون مجلس سابق جرح و تعدیل شده قسمت دوم حقوق مقصرین سیاسی که در هیئت مدیره محکوم بپیر گشت شد قسمت سیم بعضی حقوقات است که حضرت اشرف آقای رئیس الوزرا عنظر باطلاعات شخصی از کتابچه های قزوین و استرآباد و مازندران و گیلان جرح و تعدیل فرموده اند تصویب آنها منوط برای قطعی مجلس شورای ملی است.)

رئیس الوزراء - این برکشتیهای را که بمن نسبت داده اند بنا بود که در تانی بیاورند من يك مراجعه در آنها بکنم دیگر از وزارت مالیه بیاورند ولی درخصوص آنچه که من قطع کرده ام خیلی بجا بود چون بعضی از طبقات نو کر بودند که خودم اطلاع داشتم که فقط اسم بود و همچو چیزی نبود باین جهت قطع کردم.

رئیس - کلیه در این باید يك تجدید نظری بشود و در آن تجدید نظر رأی وزارت مالیه هم شرط خواهد بود.

وکیل التجار - بنده چون در سابقه این مذاکره راجع بقسمت اول خوب مطلع هستم و خودم مخصوصاً در آن دوره که رسیدگی بحقوق نظامی میشد در کمیسیون نظام آن دوره بودم لازم است اطلاعات خود را عرض کنم اینکه در اینجا نوشته اند که يك میزان کلی در آن دوره تعدیل شد آن يك میزان تخمینی بود مثل اینکه ما بگوئیم در تعدیل فلان جا اقل يك كسرور یا دو بیست هزار تفاوت پیدا خواهیم کرد حداقل صد هزار تومان است این هم يك حداقلی بود که می شد در حقوق نظامی ممکن بود بشود یعنی اشخاص بسیاری بودند که باسم نظام حقوق می بردند و حال اینکه اسمی از ایشان در نظام نبود بلکه خیلی از آنها ماخذ صحیحی نداشت مثلاً حقوق بعضی اطباء نظامی بود که ابدأ وجود خارجی نداشت و بعد از اینکه در کمیسیون نظام نظریات شد رفت کمیسیون مالیه و تجدید نظر شد و بنا بود که باقی دیگرش را هم طرح وحك و اصلاح کنند که ترتیب بهم خورد و عقیده من اینست که آن بقیه هم بیاید بکمیسیون بودجه که کمیسیون در آن تجدید نظر کرده و راپورت بدهد و در مجلس خوانده شود وبگذرد یعنی آنوقت تمام صورت افراد و نظامی دیده نشده بنا بود صورت اسامی و حقوق بعضی اشخاص هم که موضوع خارجی ندارند بیاد از دلکن شلی ندارند بیاورند و بیاورند پس لازم است که صورت بقیه را هم حالا بیاورند و فعلاً آن قسمتی که راجع به نظریات کمیسیون

مجلس سابق است که حک و اصلاح کرده است باید توقیف باشد که مجلس ثانیاً نظریات خود را در بقیه بکند و رأی قطعی آخری را بدهد البته اگر مجلس حکم باقیاء آن داد بجای خودش معین خواهد شد برای اینکه وقتی می شود این حقوق را مسلم داشت که در مجلس رأی داده شود لکن عقیده بنده اینست که آن قسمت عجاله و قیف باشد تا وقتیکه مجلس نظر ثانوی را در آن قسمتی که حک و اصلاح شده است و در بقیه بکنند و تکلیف کلی را معین کنند در قسمت ثانی بنده عقیده ام این است که هر چه بقیه است مجلس رأی هم می دهد که توقیف باشد نظر بیاره جزئیاتی که ممکن است راجع به تصریح نباشد و آن قسمت هم گمان می کنم که چندان اهمیت نداشته باشد ولی در هر صورت باید بنظر کمیسیون بودجه و مجلس برسد مقصود بنده این است که تمام بنظر مجلس برسد نه اینکه رأی و حکم هیئت مدیره قاطع نیست حکم آن هیئت قطعی بوده است ولی چون این مسلمی است که قطع و معین حقوق در هر کجا باشد باید به مجلس بیاید و از تصویب مجلس بگذرد از اینجهت عرض کردم که به مجلس بیاید و در قسمت ثالث هم نمیدانم بوجه چه بوده است که میفرمایند یک قسمت را داده اند و قسمت دیگر همین طور مانده است معلوم می شود که آن قسمت راجع آقای رئیس الوزراء شخصاً اطلاعی داشته اند بموجب آن اطلاع فقط یک یادداشتی کرده اند ولی در بقیه هم بعقیده بنده باید مجلس و کمیسیون با آنها رسیدگی بکنند اگر کسانی هستند که واقفاً باید که مجلس هم رأی بدهد نهد ولی در قسمتی که ایشان قطع کرده اند گمان نمیکنم که محل اشکال باشد باید به همان قسم معمول باشد تا وقتی که مجلس رأی کلی را بدهد و تکلیف کلیه مقطوعات معین شود .

فهمیم الملك - در باب این مقطوعات مدتی است که نوشته جات زیاد به مجلس آمده است و کمیسیون هراض رجوع شد و بطوریکه ملاحظه فرمودید از وزارت مالیه جواب داده شده فرض اینست که مقطوعاتیکه در دوره سابق واقع شده بر دو قسم است یکی قشونی است و یکی غیر قشونی در قسمت قشونی آنطوری است که وزارت مالیه نوشته اند و در بودجه قوی بیل هم پیشنهاد کرده اند ولی یک قسمتی از ارباب حقوق جزء نظام را منظور کرده اند و صورتی نوشته اند و هنوز تمام نشده است که به مجلس بیاید و خواهد آمد اما مجلس باید مبلغی را که در سنه قوی بیل قطع کرده اند جمع آنرا منظور نماید یعنی ببیند اگر از پیش منظور شده است که او را تجدید نظر بکنند و بهر کس صلاح است بدهند و سایر ارباب حقوق که تظلم میکنند حق دارند ابرادی بر آنها نیست برای اینکه هنوز در مجلس مذاکره نشده و مجلس رأی نداده و قانونی وضع نکرده و مادامی که در مجلس قانونی وضع نشده است مستوفی ما هم به موافقت کتابچه خودشان می توانند بدهند . قسمت دوم هم که راجع به حقوق مقصرین پلتیسکی است دو قسم است یکی راجع به حقوق خود مقصرین است که باید قطع شود یعنی آنچه که بحکم هیئت مدیره قطع شده است البته صحیح بوده است ولی درباره بعضی ها می خواهم عرض بکنم که خوب دقت

نشده است برای اینکه بعضی ها بوده اند که در جزء مستوری یکی ازین مقصرین يك مقداری حقوق داشتند چنانچه یکی دو فقره از همین باب در هیئت مدیره مجلس آمده است و از وزارت مالیه در این باب اظهار شده است و امروز اگر حقوق او قطع شده است باید معین کرد و باو داد شاید مثلا صد تومان حقوق داشته است و در ضمن حقوق یکی از اینها قطع شده است باید تحقیق کرد آنچه که منظور هیئت مدیره بوده است قطع بشود و باقی بصاحبانش برسد .

رئیس الوزراء - مادر هیئت مدیره بودیم و از قطع حقوق ابد آخبری نداریم .

فهمیم الملك - عرض بنده اینست که باید رسیدگی کرد و دید که احکام هیئت مدیره در حق کدام يك صادر شده و تا صورت آن نوشته نشود و طبع و توزیع نشود باید آن قسمت توقیف بماند نه مقطوع و مجلس قطع آنرا تکذیب مینماید و باید ملاحظاتی بشود اگر فرضاً هیئت و ررا ملاحظاتی دارند در اینکه بعضی حقوقات باید قطع شود باید ملاحظاتی خود را به مجلس پیشنهاد نمایند و اگر وزارت مالیه هم که مسئول جمع و خرج دولتی است در سال يك پیشنهادی بکنند می شود باو يك حقی داد تا اینکه نظریات خود را اظهار نمایند ولی در این قبیل حقوق دیوانی وزارت مالیه هم تا از مجلس رأی قطعی داده نشده است نباید بدهد و آنچه را که بدون اجازه وزارت مالیه مقطوع شده نباید آنرا مقطوع دانست و باید به مجلس اظهار شود بعد از تصویب مجلس آنوقت مقطوع خواهد بود در قسمت دیگر که راجع به خرج آمده است ربا و مازندران و قزوین است نباید امثال آنها حقوق چند نفر را قطع کرد مگر اینکه مجلس در آن باب تحقیق کند و رأی بدهد و الا بدون رأی و تصویب مجلس به هیچ دلیل نمیشود حقوق کسی را قطع کرد و بهماز آنکه آن صورت را آوردند به مجلس و تکلیف آنها معین شد قسمت سوم را يك تکلیفی برای او معین میشود ولی فعلاً نباید آن قسمت را مقطوع دانست مگر اینکه دلایل مقطوعی آنها پیشنهاد شود .

متمین السلطنه - این ترتیبی که در حقوق مقطوعه پیدا شده است چیزی که هست بکهرج و مرج کلی در کلیه مقطوعات فراهم آورده است که خیلی محل تعجب است و شاید خود وزارت مالیه هم خبر نداشته باشد باین معنی که هر کس میرفت است قبض خود را بنویسد جواب می شنید که حقوق شما مقطوع است دیگر او در مقام جواب بر نمیآید که چه شده است که قطع کرده اند آنها بعضی ها راجع به هیئت مدیره میکردند و بعضی را بکتابچه گیلان و مازندران و غیره منتسب مینمودند و بالاخره که تحقیق میشد معلوم میشد که داخل هیچیک از این سه شق نیست و قبض آن صادر میشد و گرفته میشد و گمان میکنم که این یک ترتیبی است که وزارت مالیه و خود مجلس هم راضی نشود باسته ای احکام هیئت مدیره و آن قدریکه آن هیئت آن را حکم بپرگشت کرده اند که آنرا صحیح می دانیم و آن اشخاصی هم که در آنجا هستند معذردی هستند معلوم الحال رگمان نمی کنم که در آن باب معارضی داشته باشند و بنده در آنجا باستثنای شق ثانی دو شق اول و سوم را بکلی بی اساس می دانم و گمان نمی کنم که کسی بتواند آنها را مقطوع بداند یا

اینکه همین اوردیکه بانظار مقطوع بنظر آمده است اسباب این بشود که کمیسیون بودجه و مجلس هم تصویب بکنند که قطع شود و این دوشق را بنده قابل توجه می دانم که مجلس شورای ملی باید تجدید نظری در آن بکند آن شق اول شقی است که در کمیسیون مجلس سابق مذاکره شده بود ولی از مجلس نگذشته بود و از قرار اطلاعی که دارم در خود کمیسیون هم رأی نداده بودند در این صورت نمیشود آنها را مقطوع دانست و گذشته از این نام از اینکه در کمیسیون مجلس سابق رأی برای مقطوعات گرفته باشند یا نگرفته باشند حتماً باید صورت آن به مجلس بیاید و از مجلس بگذرد و اما شق ثالث که بهیچوجه قابل دفاع نیست و گمان میکنم بنده و نه یکی از وکلای محترم بتوانند دفاع نمایند که بفلان جهت از کتابچه گیلان و مازندران زده شده است این اشخاص هم مثل سایر مردمی هستند که حقوق مختلفه میبردند و هیچ عنوانی نداشتند که اینها بعضی از اشخاص را که حقوقشان از کتابچه گیلان و مازندران قطع شده است می شناسیم که خودشان گفته اند اگر رسیدگی شود معلوم می شود که حقوق مابقی ماخذ نیست و ترتیبی بهتر ازین نیست که در مقام دفاع بر آمده اند و حاضر شده اند که در حقوقات ایشان رسیدگی شود در هر حال بنده تصور می کنم آنچه راجع به هیئت مدیره است باید صورت آن به مجلس بیاید که مسبوق باشیم و مستوفی نتواند بهر کس بگوید که شما جزء مقطوعات هستید و اسباب زحمت مردم را فراهم بیاورند و آن قسمتی که داخل در شق اول و ثالث است حتماً باید صورت جزء آن به کمیسیون بودجه بیاید کمیسیون بودجه با حضور وزیر مالیه تجدید نظری در آن بکند و به مجلس بیاید آنوقت مجلس اگر رأی می دهد که مقطوع بشود مقطوع بشود و اگر رأی نمی دهد که بر قرار باشد همان طور ابقا شود .

ابن القاسم میرزا - بنده با فرمایشات آقای مقین السلطنه کلیه موافقم لکن آن قسمت ثالث را بکلی تکذیب می نمایم برای اینکه بهیچوجه از روی حقانیت نبوده است .

حاجی فاتح الملك - بلی بنده می خواستم عرض کنم که ما انتظار این را داشتیم که لایحه زودتر به مجلس بیاید و گمان می کنم خیلی دیر شده است که این لایحه به مجلس آمده است زیرا که از خیلی جاها می شنویم که می گویند مجلس حقوق را قطع کرده است و حال اینکه مجلس ابدأ اطلاع ندارد و چنین کاری را نکرده است و بعقیده بنده خوب بود که زودتر از این این مجلس می آمد و می گذشت و در این سه شق نمی شود بکلی آنها را رد کرد از شق اول البته بعضی ها بوده اند که باسم نظام میبردند در صورتی که اسمی از ایشان در نظام نبوده است و البته الان هم اگر آن صورت به مجلس بیاید تصویب میشود که مقطوع باشد ولی آمدن صورت جزء آنرا صلاح نمی دانم و اگر نیاید بعقیده من بهتر است برای اینکه مردم ندانند که کیها بلا رسم حقوق می بردند و کیها نمی بردند و در قسمت ثانی اینطوری که آقای رئیس الوزراء در بین فرمایشات آقای فهمیم الملك فرمودند یکندری اسباب تشکیک شده است ولی البته هیئت مدیره بی خود کاری نکرده است و نباید بدانیم

کچه شده است البته در آن موقع لازم بود که هیئت منظر بشود و در قسمت سیم هم میفرمایند که نباید وزارت مالیه صورت جزء را بفرستند پیش من که یک تجدید نظری بکنیم و فرستاده اند و البته آنهم لازم است بمجلس بیاید و ملاحظاتی که لازم است بشود که مردم هم مطلع شوند که کی داراست و کی مداراست

محمد هاشم میرزا - بنده فقط در قسمت دویم عرض میکنم اگر از هیئت مدیره حکم قطعی داده شده است البته باید آنرا مجری و معضی بدانیم و اگر حکم قطعی نشده است باید صورت آن بکمسیون بودجه و مجلس بیاید و وقت شود بعد از وقت و رسیدگی البته اگر کسانی باشند که لایق باشند قطع خواهد شد ولی مادامیکه معین نشده است مجلس نمیتواند کلیه آنرا تصویب نماید

رئیس - کلیه چند نفر از آقایانی که در این باب گفتگو کردند معلوم میشود که با هم دیگر موافقت دارند چند نفر دیگر هم اجازه خوانسته اند ولی گمان میکنم که مذاکره در این باب کافی است و دیگر مذاکره لازم نیست باید صورتی از وزارت مالیه به کمسیون بودجه داده شود که در اینجا یک امان نظری بکنند و تکلیف آنرا معین بنمایند

آقای سید حسین اردبیلی - در این موضوع هر یک از آقایان که بخواهند مذاکره بفرمایند گمان نمیکند مخالفی باشد همه میگویند از مجلس باید بگذرد تا از مجلس نگذرد قطع او قانونی نیست و از مجرای قانون نشده است برای اینکه این قسمتی که در کمسیون مجلس سابق جرح و تعدیل شده است که در آن مجلس نیامده است و آن قسمتی که در هیئت مدیره قطع شده است که خود وزارت مالیه نوشته است که بنظر هیئت مدیره نرسیده است فقط در شبیه شده است و آقای رئیس الوزراء هم همین را تأیید فرمودند در قسمت ثالث هم چون ترتیب صحیحی نداشته است نمیتوان رأی داد که مقطوع باشد تا اینکه مردم بگویند مجلس حقوق را قطع کرده است

رئیس الوزراء - مقطوعات مازندران یعنی آنقدری را که راجع بقشونی بود من قطع کردم از این قبیل است که متلاً نوشته بود سرخان (۱۲۰) سوار در صورتیکه بنده اطلاع دارم که هشتاد سوار هم ندارد و نفری بیست و یک تومان هم واجب برای آنها نوشته بودند این بود که بنده قطع کردم و گفتم که بنده خودم این سوارها را درست میکنم و این موجب راهم با آنها میرم و هر وقت که حکومت استرآباد این سوارها را مرتب و درست کرد برای آنها واجب میدهم خود بنده چهار پنج سال در آنجا حکومت کردم و اطلاع دارم که ابتدا همچو کسانی نبوده اند و گفتم که این ضرر دولت است و نباید داد و این موجب را باسم آنها بخرج می آوردند و همه را باجزایه حکومت و کسانی که در آنها بودند میبردند و آن قسمتی را که من گفتم نباید داد صورت آنرا ثانیاً از وزارت مالیه خراباتم که بیاورند ببینم این بود بیاوردند خودشان هر کدام را میل داشتند قطع داشتند و باسم بنده رواج دادند در صورتی که بنده خبری ندارم مگر اینکه صورت آنرا بیاورند ببینم کی هارا من قطع کرده ام و کی هارا باسم من

قطع کرده اند ولی در باب قشونی بنده خودم تمام را قطع کردم از روی اطلاع بود

رئیس - در لایحه وزارت مالیه هم اشاره باین شده است که در قطع بعضی حقوقات فقط مقصود تبدیل محل بوده است

تقی زاده - اغلب از آقایان میفرمایند در حال باید صورت کلیه مقطوعات بمجلس بیاید و بنده مخالفم که بمجلس بیاید اگر مجلس را میخواهیم مثل مجلس سابق قرار بدهیم که مثل کمسیون بودجه نیستند بیینند میرزا علی کیست و کارش چیست و فلاقت بر باید از حقوق او کسر شود یا اینکه میرزا محمد اینقدر برای افزایش داد است یا کم است این یک کاری است که یک مستوفی باید پنج ماه شش ماه هر خود را صرف کند و رسیدگی به این جزئیات بکنند این مذاکره قانونی نیست که مثلا مجلس بنشیند مذاکره کند یا اینکه بکمسیون برود و رسیدگی شود آنوقت در باره اشخاص پسگی از اجزای کمسیون بگوید بلی من این شخص را میشناسم و این مقدار از برای او زیاد نیست این معرفی شخصی است صحبت در اشخاص بهیچوجه من الوجوه ربطی بمجلس ندارد بلکه از وظیفه کمسیون هم خارج است و از مختصات مجلس سابق بود و خیلی از چیزهای دیگر هست که از مختصات مجلس سابق بود امروز یک کمسیون بودجه داریم که تمام بودجه های وزارت خانه ها باید آنجا بیاید و حالا دو ماه است که داخل هم نیامده است و می ترسم یک وقت ملتفت شویم که سال منقضی شده است و مثل سال گذشته صورت حساب به مجلس بیاید اما در مسئله مقطوعات در مسئله اولی مقطوعات نشدنی است اصلاً صحیح است و هیچ حرفی نیست که کمسیون آنرا رأی داده و حاصل جمعش را صورت داده و مجلس سابق هم تصویب کرده است در این صورت پسگی از دو رأی را باید گرفت یا اینکه رأی داد که چون صورت کلیه طبع و نشر نشده است تماماً توقیف و ابقاء باشد یا اینکه رأی داد که همانطور که مقطوع شده است مقطوع باشد مجلس عالی بیک رأی باید اینکار را تمام کند مسئله سیم نباید مثل مسئله اول باشد برای اینکه اینرا نه کمسیون قطع کرده است نه وزارت مالیه وزارت داخله یا وزارت جنگ حق دارد وقت که دید برای فلان جاده سوار یا پنج سوار یا سه نفر فراسوران نوشتند و ابتدا وجود خارجی ندارد و آن حقوقی را که برای این فراسوران موهوم بخرج میآید قطع کند نهد و هیچ نباید مجلس در آن مذاکره کند که در کرمان مثلا چقدر سوار است یا در استرآباد چقدر صحبت بیشتر باید از میان برود حالا باید رأی گرفت و یک ماخذ قانونی برای این قرار داد که مثل شق اول شود و تصرفات سابق موقوف باشد اما در خصوص مسئله ثانی همانطور که آقای رئیس الوزراء فرمودند صورت حقوق مقطوعه مقصرین در مجلس رسمی هیئت مدیره خوانده شده است وزارت مالیه هم در این لایحه نوشته است که در هیئت مدیره نیامده است بشعبه رجوع شده است و در اینجا اینطور شده است و این مسلم است که کسیکه حقوق از دولت بگیرد و بدولت فحش میدهد و خیانت

میکند و برای تخریب بنیان مملکت سعی میکند باز نباید حقوق داد در بنیاد فقط بنده عرض میکنم که بیک کمسیون رجوع شود و یکروز بیشتر طول نمیکشد بجهت اینکه تمام اینها چهل و پنجاه نفر بیشتر نیستند و همه ماها آنها را میشناسیم رسیده کی میشود بجهت بباره ملاحظاتی چهار پنج نفر را با وجود سبباً اعمال آنها بگوئیم بدهند ولی بقیه قطعات محکوم بقطع خواهد شد و این خواهد در مجلس خواهد در وزارت مالیه در هر کجا باشد بیک جلسه ختم میشود برای اینکه فرد فرد ما آنها را میشناسیم اما در شق اول و آخر باید در این مجلس بعد از مذاکره رأی بر ابقاء یا رد گرفته شود لازم نیست که بکمسیون رجوع شود و سه ماه طول بکشد و وقت کمسیون را تلف کند و بعد در یک جلسه هم وقت مجلس تضییع شود ممکن است یکرای آخری گرفته شود و مطلب ختم شود

میرزا مهر تقی قلیخان - بنده اولاً این مسئله را تعسین میکنم این را که گفته شد این مطلب راجع بوزارت مالیه است و مربوط بمجلس نیست بجهت اینکه وزارت مالیه وضع شده است برای اینکه ملاحظه کنند که این حقوقی که داده میشود باشخاص موجود داده میشود یا باشخاصی داده میشود که معومند و بعد از آنی که معلوم شد باشخاص موجود داده میشود فرد فرد را معین کنند که این شخص مستحق است یا مستحق نیست و این یک ترتیبی بود پیش آمد در سابق که مجلس سابق مجبور شد که رسیدگی کند و ببیند اینها اینکه میبرند مستحق هستند یا نیستند و حالا باید وزارت مالیه جداً اقدام نماید و ببیند و این حقوقیکه در کتابچه نوشته شده صحیح است و مجلسی دارد یا خیر و تصور میکنم که اینکار را قبل از وقت کرده باشند بجهت اینکه ترتیبی که در مرکز ولایات معین کرده اند قبل از ششماه معین میکنند که این کتابچه های ما صحیح است یا غیر صحیح و اما در مسئله نظامی من میگویم بطور تقریب میشود معین کرد که این وجهی که حالا بر کشت کرده است با آن جمعی که آن زمان معین شد در باب نظام کمتر است یا بیشتر است و اینکه آقای وکیل التجار فرمودند که بتمام افراد رسیدگی نشد عرض میکنم بتمام افراد رسیدگی شد فقط باشخاص نظامی رسیدگی نشد و آنچه را که لازم بود بمجلس تحقیقات بکنند کرد و همانطوریکه گفته شد این اقتدارها معطلی ندارد و در ظرف یک هفته معین میشود که یا بهمان طوری که قطع شده است تصویب شود و اگر در باره بعضی ها اشتباه شده است و باین واسطه کم و زیادی در حقوق آنها شده است یا آنکه در بین آنها اشخاصی بوده است که نباید از حقوق آنها کسر شود ممکن است وزارت مالیه و وزارت جنگ مرتباً در آن مواد تحقیقات خود را کرده مجلس پیشنهاد کنند که رأی آخری در آن داده شود و در شق آخری عرض میکنم که هیچ فرقی ندارد که این قسم اشخاص بلا رسم در جزء مازندران باشد یا در جزء گیلان و جاهای دیگر کلیه این قسم اشخاص در هر جا باشند تا اندازه مشهور هستند ممکن است که این را هم آقای وزیر مالیه معین نمایند و اگر معلوم شود که آن معرفی صحیح نبوده است رفع شود یا اینکه وزارت مالیه با وزارت جنگ در بنیاد شور کرده رأی آخری خود را بمجلس پیشنهاد کند

که مجلس هم رأی آخری را داده مطلب تمام شود که بودجه که برای سنه آتی نوشته میشود بکلی از این حشو و زواید پاک و صحیح باشد.

آقا شیخ ابراهیم - مقصد ازین مذاکره چه چیز است اگر مقصود اینست که باین هاد را اینجاری گرفته شود که بایند این سه قسم از هم تجزیه شود برای اینکه هر کدام دلیلی علیحده دارند بملاوه بنده میخواهم عرض کنم آن چیزی که در سابق قطع شده است حقوق نبوده است یک چیز دزدی بوده است که در اینجا نوشته شده بود و این خیلی لفظ بدی است که اشخاص دزدی می کردند و باسم نظامی حقوق میبردند و آنرا قطع کردند حالا بگویند که حقوق آنها را قطع کرده اند این را نمی گویند حقوق بوده است و قطع کرده اند اما در مسئله دومی - حالا قاب هایتان نرم شده است نمیدانم ولی آنوقت خود آنها مایل بودند و التماس میکردند که این قدری حقوق که میبردند دو مقابل آنرا از کیسه خودشان بدهند و آنها را نکشند ولی ما با کمال ملایمت و نرمی و مدارا با آنها رفتار کردیم و آن کاریکه لازم بود با آنها بکنیم نکردیم و بر آن ها رحم کردیم و باین اندازه اکتفا نمودیم حالا اگر حامی پیدا کرده اند و قها نرم شده است و می خواهند باز آنها بدهند نمیدانم اما مسئله سیمی آنهم بی اساس نبوده است منم مثل آقای رئیس الوزراء در ولایت خود میدانم که خیلی هاستند به اسامی میبرند در صورتی که ابدأ همچو چیزی نیست به اسم سوار میبرند در صورتیکه سوار نیست در این مورد هم چون ایشان اطلاع داشتند و دیدند که بکلی بی اصل است و همچو چیزی نیست گفتند ناحق است نبرند حالا هم هر کس از آنها که میفرمایند اطلاع دارند بخواهند معلوم شود.

مؤتمن الملک - بنده عرض در قسمت اول است اینکه آقای تقی زاده فرمودند با فرمایشات ایشان مخالفم این فرمایش ایشان وقتی صحیح میشد که در یک مملکتی باشد که تمام دوایر آن مرتب باشد و مجلس هم ترتیبش معین باشد و وظایف مجلس معلوم باشد آنوقت میشود گفت که این را باید وزارت مالیه ترتیب آنرا بدهد ولی مجلس که می نشیند برای ماهی سه تومان و رتبه مشیدی محمد ژاندارم مذاکره میکند و رأی میدهد البته آن مجلس حق دارد که یکمده اشخاص که صد هزار تومان واجب میبرند در باره آنها رسیدگی کند و به بنده کدام بحق می بردند و کدام بیفرحق حالا آقای آقا شیخ ابراهیم آقا فرمودند که آنها دزدی میکردند اگر دوزخ بین ده نفر دزدی میکردند نباید اسم تمام آن ها را ساقط کرد و از روی بی اعتدالی حقوق تمام را برید ما اگر بخواهیم از روی عدالت رفتار کرده باشیم باید به بنیم این مقدار را که در مجلس سابق رأی قطع آن داده اند از روی چه مأخذ بوده است که رأی داده است عمرو ببرد و زید نبرد برای این رأی داده است که از بودجه سنه آتی کسر شود باید صورت جزء آن را بفرستند بکمسیون بودجه که کمسیون بودجه رسیدگی کند به بنیم کجا بی اعتدالی شده است و کجا بموقع بوده است و از نظر مجلس بگذرانند

حسنعلی خان - بنده عرض میکنم که تا یک اندازه مخالف جمیع آقایان هستم عرض میکنم

آن قسمتی که راجع بمقطوعات نظامی است در مجلس سابق رأی داده نشده است در کمسیون رأی داده شده است و ما اشتباه می کنیم که رأی کمسیون را رأی مجلس فرض میکنیم ولی ما باید فقط مقطوعات سنه قوی نیل را قانونی بدانیم یعنی آنچه را که مجلس سابق رأی داد و کتابچه آن در دست مردم است و در باقی تا بمجلس نیاید و با اکثریت نگذرد نمیشود صورت قانونی برای او تصور کرد و ما اساساً باید بدانیم یعنی این مجلس باید اساساً یک مسلکی را برای خودش اتخاذ کند یعنی به بنیم که اساساً خیال قطع کردن حقوق مردم را دارد یا ندارد وقتی که مجلس چنین رأی را داد آن وقت باید همین مقطوعات را هم رأی قانونی داد و در این مسئله مقطوعات میدانم فوق العاده اسباب پریشانی خاطر مردم شده است بنده میشناسم بعضی را که حقوق آنها قطع شده است و بهیچوجه دزدی نکرده اند و باین حقوق زندگانی کرده اند و در حقیقت این مدد مباشر که بانها داده میشد قطع شده است باید صورت این مقطوعات یعنی صورت تمام جزئیات آن بمجلس بیاید و بکمسیون بدهد بجه بود و رسیدگی کند که اگر بخواهیم چیزی را قطع کنیم باید در کمسیون بودجه مذاکره شده و در مجلس بگذرد و بنده باز عرض میکنم که این مذاکرات بهیچوجه صورت قانونیت ندارد و اگر کارها از مجرای قانونی خودش میگذشت دچار اینگونه مذحورات نمیشدیم بنده هیچ تصور نمیکنم یک مملکتی که دارای مجلس شورای ملی باشد یکشاهی بدون تصویب مجلس شورای ملی بشود بیک نفر داد یا بشود قطع کرد و اینها امروز یا قطع شده است یا اینکه رفته اند پیش مراجع امور بانها محض اینکه بکجای نفی کرده باشند بانها میگویند حقوق شما قطع شده است و ما وزارت مالیه را در یک مذکور زرگی گذاشته ایم عقیده بنده اینست که مجلس شورای ملی جداً این مسئله را تکذیب نماید و بمردم بگوید که مجلس ابدأ خیال قطع حقوق مردم را ندارد و بزرگترین دلیل ما قانون بربروزی بود که برای متوفیات از مجلس گذشت (در ژیم) قدیم ما استبدادی بود و مردم بغلط یا بغیر غلط یک استمراری میبردند و بنده عقیده ندارم که مجلس شورای ملی بگوید چون مردم بغلط این حقوق را میبردند حال نباید ببرند خوبست مجلس جداً بگوید که چنین خیالی ندارد که حقوق مردم را قطع نماید والا اگر مجلس خیال قطع حقوق مردم را داشت قانونی که راجع بمتوفیات بود برای چه آنرا تصویب کرده اند بکلام را بر روی تمام میکشیدند و از هیئت مدیره صحبت میشود بنده هیچ صلاح نمیدانم چیزی را که رسمیت ندارد بهیئت مدیره نسبت بدهند بنده که نمیتوانم این را تصدیق کنم و به عقیده بنده آنوقت میشود این را قبول کرد و بهیئت مدیره نسبت داد که بمهر و امضاء هیئت مدیره رسیده باشد تا و کلاه ملت به بنیمند و بگویند این حکم هیئت مدیره است بحمل یک هیئتی در این مملکت بوده اند و یکی از سیاستیکه درباره مقصرین مجری داشته اند قطع حقوق آنها بوده است ولی ما باید قانوناً معین کنیم که آنها بیکه در دوره اسبداد صغیر مستحق قطع حقوق بوده اند کیانند و لایقند که حقوق آنها را قطع نمایند یا خیر و بنده ابدأ این ترتیباتی را که واقع شده

است قانونی نمیدانم و جداً رد میکنم و میگویم آن صورت و صورتیکه وزارت مالیه داده شده است بمجلس بفرستند مجلس به بنیمند اگر میان آنها واقعا اشخاصی بوده است که درجه خیانت آنها باندازه بوده است که نباید بانها حقوق داده شود مجلس هم تصویب کند که ندهند و بنده باز مکرر میکنم عرض خود را که مجلس امروز عقیده خودش را ظاهر نماید که ابدأ خیال قطع حقوق کسی را ندارد اما اینکه این مسئله راجع بحقوق مجلس نیست یا راجع بحقوق وزیر است خیر حق مجلس است ولو بیک نفر هم باشد راجع بمجلس است باید مجلس رأی بدهد.

وزیر مالیه - بنده تصور میکنم که بمذاکره این لایحه از طرف وزارت مالیه تقدیم شد در مجلس قرائت شده و بکمسیون رجوع خواهد شد و در آن کمسیون بنده حاضر میشوم و توضیحاتی که لازم است میدهم آنوقت رأی مجلس در این خصوص معین خواهد شد حال که اینطور مذاکره شد استدعا میشود که یا با این راجع کشیده بکمسیون بودجه که در آنجا بعد از مذاکره راپورت داده و مجلس رأی آخری را در آن موضوع بدهد یا اینکه همین لایحه را بفرستند بوزارت مالیه تجدید نظری کرده که باز بمجلس بفرستد.

رئیس - این تقاضائی که آقای وزیر مالیه نمودند گویا مجلس هم موافقت داشته باشد که این لایحه بوزارت مالیه که وزارت مالیه نظریات ثانوی خود را در آن کرده مجلس پیشنهاد کرده مجلس تکلیف قطعی را معین نماید (گفتند صحیح است).

فهییم الملک - آقای تقی زاده فرمایشاتشان نظریات کمسیون بودجه را قدری بی وقر کرده اند برای اینکه فرمودند در باره اشخاصی که رسیدگی می شود بکنفر از اعضاء میگویند من این شخص را میشناسم و بمعرفی او رأی میدهند و در اینصورت استدعا میکنم که یک تکلیف دیگری برای کمسیون بودجه معین کنید.

تقی زاده - بنده خیال میکنم که آقایان اول گوش بدهند عرایض بنده را بعد فرمایشات نمایند مثل اینکه آقای مؤتمن الملک فرمودند من مخالفم بعد یک فرمایش کردند و بمن نسبت دادند که من ابدأ همچو چیزی نگفته بودم معلوم شد که توجه نکردند من گفتم در فقره یکصد هزار تومان یا باید بفرستند بوزارت مالیه بکمسیون فرستادند صلاح نیست ولی هر چه شد باید بمجلس بیاید اما یک مجلسی بوده است که میگفته است هر چه کمسیون رأی داده است مرا قبول است بچه مجلس هم بوده است چنانچه مقطوعات نظامی که در کمسیون تصویب شد بمجلس نیاید فقط صورت کلیه آن بمجلس آمد اما اینکه آقای فهییم الملک فرمودند ایشان هم توجه نکردند که بنده چه عرض کردم بنده گفتم در کمسیون سابقه یکدسته فردی رجوع شده است که ده دوازده نفر بیشتر نبوده اند و اعضاء کمسیون هم آن اشخاص را می شناختند حالا درین مجلس که همچو چیزی واقع نشده است که یکدسته فردی بانجا رجوع شود بنده عرض کردم در کمسیون سابق زمان رسیدگی وقتی یک اسمی بیرون آمد بر حسب شناسائی که اعضاء از آنها داشته اند حقوق آنها یا ابقاء یا قطع و من هم یکی از آن اعضاء بودم همچنین آقای رئیس هم یکی از اعضاء بودند در آن مرتبه

این شکل بود که اسم خوانده میشد یکی میگفت من میشناسم تکلیف اومعین میشد اما الان بکدسته بکدسته جزء استرآباد وارد کمیسیون شود ما چه خواهیم کرد خود من هم یکی از اعضاء کمیسیون بودجه هستم غیر از اینکه بگوئیم فلان شخص را میشناسیم و فلان شخص را میشناسیم و مستحق است یا غیر مستحق یعنی تعقیبات مصداقی و موضوعی میشود و باز بنده عرض میکنم که مثل سابق لازم نیست درباره جزئیات که مثلاً میرزا محمد چقدر و میرزا علی فلانقدر و غیره سه ماه تحقیق شود و در دسر کمیسیون را زیاد نماید که پنج شش نفر را ابقا یا قطع نمایند این هیچ معنی ندارد در باره صدرار تومان و در باره بر کشتی کیلان و مازندران و غیره من یک پیشنهادی کرده ام و گمان میکنم اگر خوانده میشد وزارت مالیه هم این تقاضا را نمیکرد و حالاً هم مجلس باید یکی از آن کار را بکند یک کمیسیونی تشکیل نماید که ترتیبات قدیمه اعاده شود و اسم زید و عمر خوانده شود یا بگوید همانطوری که کمیسیون سابق رای داده است صحیح و قاطع است بجهت اینکه صورت کلیه آن در مجلس تصویب شده است یا اینکه بکمیسیون بودجه رجوع شود که رسیدگی شود ولی بنده شخصاً صلاح نمی دانم مثل آقای مؤتمن الملک شخص محترمی بنشیند و یادداشت کند که در خارج رسیدگی نماید ببیند میرزا محمد طبیبی هست یا نیست پس وظیفه مجلس نیست که درین جزئیات رسیدگی نماید در مسئله هیئت مدیره هم بنده یک پیشنهادی کردم اگر آقایان اجازه بفرمایند آن پیشنهاد خوانده شود.

مؤتمن الملک - اینکه فرمودند بنده گوش ندادم و ملتفت نشدم بنده گوش دادم و ملتفت هم شدم فرمودند اسم خواندن صحیح نیست بنده عرض کردم در صورتیکه برای ورثه مرحوم مشهدی محمد ژاندارم میخواهند ماهی سه تو آن شهریه بر قرار کنند اسامی آنها در مجلس خوانده میشود و از نظر مجلس میگردد همچنین در باره ورثه عظیم زاده البته این هم باید خوانده شود و اینکه فرمودند حالا رای گرفته شود بنده عرض میکنم چون ما اشخاص آنرا نمی شناسیم اگر رای بدهیم ظلم خواهد شد پس لازم است یک کمیسیونی تشکیل شود و با آنها رجوع شود یا اینکه کمیسیون بودجه رسیدگی کند و ببیند اگر در باره بعضیها ظلم شده است برگرداند و ابقاء نماید چنانچه من خود اشخاصی را سراغ دارم که از ضمهء هستند و حقوق آنها را بکلی بریده اند و اینکه میگویند در آنجائی که بتوانم در یک مطلبی احقاق حق نمایم کسر شأن من است هیچ کسر شأن من نمی شود که بوظیفه خود عمل نمایم.

رئیس - کلیه در آراء مخالفی نیست بهداز اینکه آقای وزیر مالیه تقاضا کردند که رجوع شود بوزارت مالیه که شاید درین قلم توضیحات بدهند تکلیف معلوم شود گمان میکنم دیگر مخالفتی نباشد و بهتر این است که رجوع شود بوزارت مالیه که با نظریات ثانوی بمجلس رجوع نماید (رایورت کمیسیون قوانین

مالیه راجع بماده هفتم از قانون متوفیات قرائت شد بمبارتیکه ذی الامر قوم میشود.)
ماده ۷ - سهم هر یک از وراثت ذکور از پانصد تومان و سهم هر یک از وراثت اناث از دوپست و پنجاه تومان نباید تجاوز کند و هر گاه اضافه شد تفاضل آن ضبط دیوان میشود در صورتیکه وراثت حقوق شخصی دیوانی داشته باشند سهم هر یک از وراثت ذکور که بملاوه موجب شخصی اومتجاوز از پانصد تومان و سهم هر یک از وراثت اناث که بملاوه موجب شخصی او متجاوز از دوپست و پنجاه تومان باشد تفاضل از سهم ارثی وراثت کسر میشود.

(در اینماده مذاکرات زیاد شد و جناب فهیم الملک مخبر کمیسیون باره توضیحات لازمه دادند پس از مذاکرات زیاد دو فقره پیشنهاد شد یکی از طرف آقای باین مضمون بنده پیشنهاد میکنم که سائبیکه وظیفه داشته باشند و از باب وظیفه ارثی هم باها منتقل شود هر یک از آنها که بیشتر باشد در حق او برقرار خواهد شد.

رئیس - باین پیشنهاد رای میگیریم هر کس این را قابل توجه میدانند قیام نمایند.
رئیس - در شد حالا باین پیشنهاد رای میگیریم پیشنهاد آقای ناصر الاسلام قرائت شد باین مضمون بنده پیشنهاد میکنم که ماده ۷ حذف شود.
رئیس - هر کس این پیشنهاد را تصویب نموده قابل توجه میدانند قیام نمایند.

رئیس - اینهم رد شد حالا بماده هفت رای میگیریم هر کس موافقت دارد با اینماده ورقه سفید خواهد انداخت.

فاتح الملک - باینماده اصلاح شده رای گرفته میشود؟

رئیس - خیر بماده هفت کمیسیون (شروع با احتیاطی گردید.)

رئیس - ملاحظه میشود اغلب از آقایان ورقه همراه ندارند اینورق را داده شده است که همراه داشته باشند (رای گرفته شد.)

معاذ الملک - عده حضار (۵۶) ورقه سفید (۲۸) الی (۲۲) امتناع (۶) اسامی آنها کرد کردند:

- دکتر امیرخان - آقا سید ابراهیم مدرس - حاجی میرزا آقا - ناصر الاسلام - اسد الله میرزا - محمد هاشم میرزا - معتمدالتجار - حاجی فاتح الملک - ارباب کیخسرو - ممتازالدوله - دد خدا - دکتر اسمعیل خان - معزز الملک - اسد الله خان - مرتضی قلیخان - معاضد الملک - حاجی سید نصرالله مستشار الدوله - وکیلالتجار - آدینه محمدخان قوام الاسلام .

اسامی آنها که تصویب کرده اند :
 آقای زنجانی - حاجی آنای شیرازی - ذکاء الملک - وحید الملک - میرزا احمد - فهیم الملک - عز الملک - کاشف - حسنعلی خان نواب - میرزا داودخان - حکیم الملک - اردبیلی آقای نویری - حاجی میرزا رضاخان - آقا شیخ علیخان - آقا سید جلیل - قشقائی - گزازی - ادیبالتجار - بهجت - ابوالقاسم میرزا - متین السلطنه سید محمد باقر ادیب - حاجی شیخعلی - صدرالعلماء - شیخانی - منتصر السلطان .

رئیس - چون عده پنجاه و شش است نصف بملاوه یک بیست و نه است باینجهت پذیرفته نشد **معزز الملک** - بنده تصور میکنم اینکه اکثریت حاصل نشد برای اینستکه مطلب درست از هم شکافته نشده است لازم میدانم قدری مذاکره شود [مجدداً شروع بمذاکرات گردید نتیجه این شد که تجدید آوی شود.]

رئیس - رای تجدید میشود گمانیکه بماده هفت رایورت کمیسیون موافقت دارند ورقه سفید بپندارند [رای گرفته شد.]

معاذ الملک - عده حضار ۵۸ ورقه سفید ۲۸ ورقه آبی ۲۸ امتناع ۲

رئیس چون عده پنجاه و هشت است اکثریت بملاوه یک سی میشود در اینجا تساوی است و تکلیف معلوم نشد اسامی آنها که رد کرده اند هشتروندی بهتباری رئیس اسد الله میرزا - حاجی سید نصرالله اسد الله خان - وزیرزاده - ممتازالدوله - معزز الملک - دهخدا - معاضد الملک - ارباب - مدرس - اردبیلی - ناصر الاسلام - آقا سید محمد رضا - مؤتمن الملک - معاضد السلطنه - حاجی میرزا آقا - محمد هاشم میرزا دکتر امیرخان - وکیلالتجار - دکتر اسمعیل خان آدینه محمد خان - قوام الاسلام - فاتح الملک - معتمدالتجار .

اسامی تصویب کنندگان :

- نجات - حکیم الملک - ذکاء الملک - نویری - شیخانی - حاجی میرزا رضا خان - زنجانی - حاجی آقا وحید الملک - ابوالقاسم میرزا - منتصر السلطان - میرزا داودخان - حاجی شیخ علی - آقا سید جلیل متین السلطنه - عز الملک - نواب - فهیم الملک - تربیت - گزازی - آقا شیخ علی - قشقائی - ادیبالتجار - بهجت - حسنعلی خان - میرزا احمد - کاشف سید محمد باقر ادیب .

نسان الحکماء - بنده گمان میکنم این اشکال برای اینست که آنها که حامی قانونند نمیخواهند قانونشان بواسطه یک ماده متزلزل شود باین جهت بنده تصور می کنم اگر عرض لفظ پانصد تومان و دوپست و پنجاه تومان اینطور اصلاح شود که این مقدار را حد وظیفه ارثی قرار بدهند و حد وظیفه ارثی نوشته شود رفع اشکال شود

معزز الملک - خوبست آقای وزیر مالیه هم نظریات خودشانرا در اینجا بفرمایند شاید اشکال رفع شود.

وزیر مالیه - اولاً میخواستم عرض کنم خوبست هر قانونیکه در مجلس وضع میشود یک صورت بوزارتخانه بفرستند که آنها هم نظریات خودشانرا قبل از وقت حاضر نمایند دیگر اینکه بنده تصور نمی کردم این قانون امروز خوانده شود باینجهت چیزی برای اینمطلب حاضر نکرده ام لیکن آنچه بمنظرم میرسد اینست که تفاوتی بین ذکور و اناث منظور شود اما در خصوص اناث خیلی موارد نادره یافت می شود که یک ورثه اناث داشته باشد و لیکن در ماده ثانی لازم میدانم تفکیک شود و در ضمن دو ماده نوشته شود و بنده میدانم نظر مقنن در اینجا از روی چه بوده است در صورتیکه بکنفر حقوق شخصی او معادل هزار

تومان باشد از بانصد تومان چقدر خواهند باو داد خوب بود برای اینهم يك حكمی معین میگردند

رئیس - از این احتلافاتی که حاصل شد بمقیده من نتیجه این شد که این برگردد بکمسیون و در آنجا وزیر مالیه حاضر شده نظریات خودشان را اظهار دارند بعد در مرتبه بمجلس پیشنهاد نمایند.

(اغلب تصدیق کردند و بهمین قرار رجوع بکمسیون گردید)

رایورت کمسیون محاسبات راجع بمطالباتی که بعضی از مجلس سابق داشتند قرائت شده.

معاضد السلطنه - چند نفر دیگر هستند که طلب دارند از مجلس سابق واسمشان برده نشده است از جمله یکی استاد قاسم معمار است که پس از بمباردمان مجلس فراراً بمطالبات رفت و از آنجا هم بمعضی جاهای دیگر رفت و حالا آمده است و بطوری مستاصل است که بنان شب واقفاً محتاج است و طلب او حقیقه بموجب رسیدگی که در زمان سابق شد و باو سند دادند حق است باید باو داده شود او خیلی پریشانست دیگر استاد حسن نجار است که دکان او را که جنب بهارستان است غارت کردند و استاد محمد کچ کار است که همین اطاق را کچ کاری کرد و طلب کارهای اینها همه روزه مطالبه میکنند و از این شخص بعدلیه شکایت کرده اند عدلیه اسباب آنها را توقیف کرده است اینها اظهار داشتند این طلب راجع بمجلس است در باب تمام اینها لازم است يك توجهی شود.

مرتضی قلیخان - این اشخاصیکه اینجاسم برده شد اشخاصی است که سند دارند و در باب وکلای سابق طلب اینها تصدیق شده است و در باب اشخاصیکه آقای معاضد السلطنه فرمودند در کمسیون مذاکره اجمالی شد ولی چون خود آنها نبودند نگذشت و گذشته از این راجع میشد بکتابچه امین دربار و تقریباً چهار صد و بیست تومان طلب او شد که چون عدلیه از او مطالبه میکنند این بود که مختصر رسید گو شد و قرار شد درباره اشخاصیکه در اینجا عکار کرده اند بحواله او طلب آنها تحقیق شده داده شود و این اشخاصیکه فرمودند از آنها هستند وجود این چهار صد و کسری است و فرضا اگر يك یا در نفر بعد پیدا شود منافی با این رایورت نیست هر قدر طلب آنها معین شد باها می دهند آنچه کمسیون تحقیق کرد و مسلم شد رایورت داده است خوبست مجلس هم رای بدهد بعد در باب آن اشخاص که فرمودند بکمسیون رجوع شود و کمسیون در آن رای بدهد اما در باب برات يك برات يك هزار و خورده بود که بکلی نزدیک بود مفقود شود و بعد از آنکه تحقیقات شد داده شد ب اداره مباشرت و قدری از آنرا اداره مباشرت وصول کرد قدری از آنرا هم باقسط فراد شده است بپردازند و پس از اینکه آبول را وصول کردند و باینها دادند صورت حساب را بمجلس بیاورند .

ناصر الاسلام - عرض می کنم علاوه بر اسامی که آقای معاضد السلطنه فرمودند دوسه نفر دیگر هم بودند که عریضه بمجلس دادند و ادعای طلب کردند و اغلب از وکلای سابق که آلان هستند

تصدیق آنها را می کنند کمسیون عریض آنها را رجوع بکمسیون محاسبات کرده است و بهمین ترتیبی که آقای مرتضی قلی خان فرمودند رسیدگی شود در باره آنها هم توجهی بنمایند که خیلی پریشان هستند .

ابوالقاسم میرزا - این بنده فرمایشات آقای معاضد السلطنه را تأیید می کنم و عرض می کنم اینها خیلی پریشان هستند باید حقوق بآنها داده شود .

ارباب کیخسرو - در ضمن اسامی فقط اسم زین العابدین قهوهچی را برده اند و حال آنکه قهوهچی اندوره میرزا حسن آبدار بوده نمی دانم چه شد که اسم او را نوشته اند و در خصوص مدرسه ایتم هم که فرموده اند مدرسه باسم مرحوم میرزا جهانگیر خان بعضی تقاضا کرده و مساعدت کرده اند که تأسیس شود آن مرحوم هم چون حقی بمجلس سابق دارد و جان خود را در راه آن مجلس فدا کرده است خوبست این مدرسه باسم آن مرحوم تأسیس شود .

مرتضی قلی خان - در باب آبدار - و قهوهچی که فرمودند در کمسیون هم مذاکره شد منتهی دو نفرند که نوشته شده است اما در خصوص مدرسه ایتم نیت نمایندگان سابق این بود که در مدرسه شبانه روزی بجهت ایتم دائر شود و گفتند ایتمی که در کوچه و بازار متفرق اند و شبها در بازار می خوابند و يك روزی آقای نجات چیزی از اینها اظهار کردند يك مدرسه شبانه روزی ساخته شود که این جور ایتم را در آنجا از سرما و گرمای تابستان حفظ نمایند نیت و کلای سابق این بوده است اگر این نیت مقدس پیش برود خیلی صحیح است و در صورتی که این بشود این مدرسه که گفته اند که باید تأسیس شود بجهت او وجه بقدر کافی جمع شده است آن مدرسه خوبست باسم وکلای سابق تأسیس شود که یاد کاری از آنها باشد ولی امیدواریم هر دوی این مدرسه تأسیس شود که برای نمایندگان سابق افتخاری باشد .

آقا میرزا اسمعیل فوبری - بنده موافقم با رایورت کمسیون ولی يك پیشنهاد دارم کمسیون نباید اسم ببرد که قهوه چی چقدر یا آبدار چقدر باید بنویسد اینقدر طلب مردم است از مجلس سابق مجلس هم البته رای میدهد برای اینکه مجلس که نمیکوید طلب مردم را نباید داد .

دکتر اسمعیل خان - این جا اگر قدری دقت بفرمائید مسئله دو تن است یکی در باب طلبکار های امین درباری بود و سرمایه که کمسیون در مقابل داشت فقط دوهزار تومان بود ولی هفتصد تومان آن بطوری که در رایورت است برای مدرسه ایتم است و یکی طلبکارهای مجلس است یعنی کسانی که از مجلس طلب دارند و این مسئله در دو سه ماه قبل پیشنهاد شده ولی همانطوریکه آقای آقا میرزا اسمعیل فوبری فرمودند اگر مجلس تصدیق میکند صورت آن نوشته شده از کمسیون محاسبات بمجلس پیشنهاد میشود که يك قلم تصویب شود

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - نظیر این مسئله سابقاً هم آمد اینجا جای رای نیست رای درجه بدیم یکمرتبه اینست که فلان آدم آیا طلب

دارد یا خیر اینرا باید تحقیق کرد یکمرتبه اینست که طلب محقق شده است حالا طلب را باید داد یا نباید داد البته طلب مردم را باید داد مگر کسی هست بگوید طلب مردم را نباید داد ابداً ممکن نیست چنین حرفی زده شود پس باید تحقیق کرد هر کس طلب دارد باید طلب او را داد و رای هم لازم نیست بلکه غلط است .

مرتضی قلیخان - اینجاء عرض میکنم مجلس حالا در باب این رایورت رائی که میدهد این است که اداره مباشرت جمع و خرج آنرا بگیرد و هر چه طلب مردم است و محقق شد بدهد و بعد کمسیون محاسبات رسیدگی نموده رایورت بدهد مجلس هم تصویب خواهد کرد .

رئیس - آنجا من منتظر بودم که بمعضی اینکه این مطلب مطرح شد رای غالب این باشد که بطوریکه آقا شیخ ابراهیم گفتند اداره مباشرت رسیدگی کرده بعد از محقق شدن بدهد و دیگر محتاج برای مجلس نباشد مسئله دیگر صحبت مدرسه ایتم است آن تکلی از موضوع خارج است و یکمطلب علیحده است

(رجوع شد بکمسیون محاسبات)

رایورت کمسیون مبتکران راجع بطرح دکتر امیر خان قرائت شد در اخذ تومانی بیکقران از مالیات نواقل برای مخارج حفظ الصحه که کمسیون مبتکران آن طرح را قابل توجه دانسته بمجلس صورت داده بود .

اسدالله میرزا - اینجا گفته میشود عشر مالیات نواقل را برای مخارج حفظ الصحه بگیرند بنده عرض میکنم اصلاً مالیات نواقل چه شد دوماه اینجا نشستیم و مذاکره کردیم و قانونی نوشتیم چه انگری بر آن مترتب شد این مسئله تأسیس شد یا خیر دولتی امضاء کرد یا نکرد بنده از قراریکه میشنوم مالیات نواقل هنوز مجری نشده است نمیدانم علتش چیست اگر دولت نظریاتی داشته است چرا پیشنهاد نکرده اند و اگر نظریاتی ندارند و دوات هم امضاء کرده است چرا مجری نشده است اگر آقای رئیس اطلاعی دارند بفرمائند .

رئیس - اطلاع بنده بیش از اطلاع حضرت و الانیست قانونی از مجلس گذشت و پیش دولت فرستاده شد نمی دانم چه شده است .

دبیر الملک معاون وزارت داخله - قانون مالیات نواقل بتصویب دولت رسیده است و بموقع اجرا هم گذاشته شده بعضیها مجری شده و بعضی را مشغول اجرا میباشد .

رئیس - در قابل توجه بودن این طرح رای میگیریم .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - کمسیون که تصویب کرد و مجلس هم که رای داد برای این بود که مالیات نواقل صرف معابر بشود و حالا بجهت قسم میخواهند آن مالیات را از محل خودش در غیر آن مصرف نمایند .

دکتر امیر خان - اهمیت این طرح در نظر نمایندگان معلوم است مطابق صورتیکه بمجلس حفظ الصحه رسیده است تقریباً سالی صد هزار طفل بواسطه مرض آبله و دیفتری تلف میشود در صورتی که ما میتوانیم از روی قوانین حفظ الصحه جلوگیری کنیم که لاقلاً از صد هزار نود هزار صحت یابند اگر این یکمرض بود که ممکن نبود جلوگیری کرد يك مطلبی بود اما یکمرضی که میشود آنرا جلوگیری

کرد باید اقدام نمود که آنقدر تلفات نشود و برای اینکه یای جان در میان بود باینملاحظه عشر نوافل را از برای اینمعمل معین کردیم و بنده عقیده ام اینستکه مخالفی در این نباشد.

مقیم السلطنه - این طرح را آنقدریکه راجع بحفظ الصحه است خیلی صحیح میدانم و البته مجلس هم قابل توجه خواهد دانست و آنچه متعلق بمشوری از مالیات نوافل است چنانچه کمیسیون مبتکرات گفته اند بکلی بیمناسبت است وقتیکه مامخارج اینرا می سنجم و این معنی که از برای این طرح پیشنهاد کرده اند خیلی کم است و باید اقدام جدی از طرف بلدییه بشود برای حفظ الصحه مردم از حیث تنظیف مجرای آب وغیره و خود جناب دکتر امیرخان خواهند تصدیق کرده که اول جلوگیری از مریض شدن باید نمود و در هر مملکت برای هم کاری و برای شخصی اول اقدامات میکنند که آن شخص ناخوش نشود و وقتی که ناخوش شد آنوقت در مقام معالجه بر میآیند پس باید اول نقطه نظر را بتنظیف آبها و کوزه ها داشت بعد از آنکه قدری پاکیزه شد آنوقت در مقام معالجه امراض بر آمد و بنده عقیده ام اینستکه این طرح قابل توجه نخواهد شد میگویم که این طرح بر گردد بکمیسیون مبتکرات و جناب دکتر طرح خودشان را پس بگیرند و طرح دیگری برای کلیه حفظ الصحه پیشنهاد نمایند.

دکتر امیرخان - بنده خیلی تعجب میکنم از این نظمی که فرمودند چون آبله کوبی معالجه مرضی نیست همین طور که خیابانها را پاک میکنند برای اینکه از گرد و غبارش امراض حاصل نشود و اس گل نشود همین قسم آبله میگویند از برای اینکه جلوگیری از امراض دیگر بنمایند مثل اینکه آبله موجب کوری چشم میشود یا اگر هم خوب شود صورت آبله دار میشود پس کوبیدن آبله جلوگیری است از امراض دیگر و من اینطرح را خیلی اهمیت میدهم حتی اگر در خیابانها زود تر اقدام شود بهتر است.

رئیس - بیش از این مذاکره لازم نیست حالا رای میگیریم در قابل توجه بودن این هر کس اینرا قابل توجه می داند قیام نماید.

[با اکثریت پذیرفته شد]

دکتر امیرخان - چون این طرح خیلی مهم است بنده تقاضای فوریت آنرا میکنم.

اسدالله میرزا - دلیل فوریت را بیان نمائید.

فاتح الملک - دلیل فوریت جلوگیری از آدم کشی.

دکتر امیرخان - به مجلس حفظ الصحه که دولتی است و اعضاء آن اطباء دیپلمه و اطباء سفارات هستند متصل حکما کافد می نویسند که بواسطه نداشتن ماده آبله و نبودن سرم اطفال ناقص و تلف میشوند دیگر آنکه اگر بعضی هم ماده آبله وارد نمایند همین که قدری ماند ضایع میشود باید زود بزود وارد کرد و فقط در تهران سفارت فرانسه وارد میکند بکقدری و مجاناً می دهد و مقرر گذاشته ایم در آن مجلس که یک مقداری در سال ماده آبله و سرم دیفتری وارد کنیم و مجاناً معالجه نمائیم و معنی عجاله از برای آن غیر از آنچه پیشنهاد کردم

بنظر من نرسید و اگر ممکن بود آقایان نمایندگان را در آن ویزیت خودم ببرم و آن مرض را با آنها نشان بدهم یقین دارم بدون هیچ فوت وقت تصویب می فرمودند.

رئیس - حالا بر حسب تقاضای دکتر امیرخان رای در فوریت آن می گیریم هر کس موافقت دارد قیام نماید.

(اکثریت حاصل شد)

رئیس - از شنبه چهارم هنوز آندو نفر را برای آندو کمیسیون انتخاب نکرده اند.

حسنعلی خان - سه هفته است صورتی از طرف آقای حاجی سید نصرالله رئیس شعبه داده شده که حاضر شود تمام اعضاء شعبه هم نوشته اند اطاعت می شود لکن حاضر نشده اند هر وقت رفته ایم اکثریت حاصل نشده است.

معزز الملک - بمقیده بنده این بهترین مخارجی است که پیشنهاد کرده اند و خوبست آنطرح بکمیسیون قوانین مالیه رجوع شود.

رئیس - بعضی اظهار داشتند بکمیسیون معارف رجوع شود بعضی اظهار داشتند بکمیسیون داخله رجوع شود حالا خوبست معین نمائید بکمی رجوع کنیم.

دبیر الملک - این مسئله راجع بکمیسیون داخله است چون راجع بحفظ الصحه است و حفظ الصحه در تحت نظر وزارت داخله است.

وکیل الرعایا - بنده خواستم از هیئت رئیسه استدعا کنم که در کمیسیون فواید عامه بک رایورت هست در خصوص تحقیقاتی که در باب جزیره هرمز و خلیج فارس شده و نیامدن آن بمجلس اسباب شده است که اشخاصیکه سزاوار بود در حق آنها ااره اقدامات شود آنها در صدد دسته بندی شده اند و بنده لازم میدانم هر چه زود تر آن رایورت بمجلس بیاید و تصور نکنند از آن دسته بندیها و اقدامات اطلاع نداریم با از آن اقدامات نتیجه حاصل میشود.

رئیس - موضوع مذاکرات جلسه آتیه رایورت کمیسیون فواید عامه راجع بغابریک صابون سازی، قانون قبول و تکول پروات، طرح آقای صدیق حضرت دربار طرح بودجه مجلس.

دفتصر السلطان - رایورت راجع بجزیره هرمز و خلیج فارس روز شنبه بمجلس تقدیم میشود در رایورت هم رای کمیسیون هم رای هر دو وزیر هست.

وکیل الرعایا - بخواستم عرض کنم که این رایورت جزه دستور روز شنبه گذاشته شود.

معاون الدوله وزیر امور خارجه - این نظامنامه اساسی وزارت خارجه است تقدیم مجلس مقدس میشود.

دکتر علیخان - هر روز در دستور چند مطلبی معین میشود و نمیتوانیم بگذرانیم تمام اینها را از مجلس بنده سابق هم عرض کردم حالا هم عرض میکنم خوبست در دستور یک یاد و مطلب معین شود که بتوانیم بگذرانیم.

رئیس - تفاوت نمیکند اگر وقت داشته باشیم میخوانیم والا میماند

کاشف - در مسائل راجعه ب تجارت ما ما خیلی لازم است مواظبت داشته باشیم که همیشه اسباب پیشرفت تجارت را فراهم کنیم بنده اطلاع دارم که که خیلی شرکتهای بعضی می خواهند تأسیس کنند وای چون شنیده اند قانون تأسیس شرکتهای در مجلس است منتظرند که از مجلس بگذرد استعدا می کنم باینجهت قانون شرکت ها زود تر در از دوزور گذاشته شود یک سئوالی هم از وزارت امور خارجه کرده ام در خصوص اموال تجار که رحیمخان بقرارت برده است چه اقدامی کرده اند.

فهم الملک - چنانچه خاطر تمام آقایان مستحضر است هنوز عده و کلا بهفتاد نرسیده است است در صورتیکه چقدر اهتمام در این باب شده است و البته وزارت داخله در رساندن نمایندگان ولایات اقدامات لازمه خواهند نمود لکن و کبلی که از مجلس خارج شده است انتخاب عوض اوسا مجلس است استعدا میکنم عوض آقای دبیر الملک را زودتر انتخاب فرمائید.

آقا سید حسین اردبیلی - در خصوص نمایندگان سمنان و دامغان هم آخر حل نشد خوبست رایورت آنهم بمجلس بیاید.

رئیس - رایورت برنگشته است.

آقا شیخعلی - خوبست عرض آقای دبیر الملک ملک زاده را انتخاب نمایند چون حقیقه خیلی لایق است.

رئیس - آن راجع با اکثریت مجلس است

شهبانی - رایورت کمیسیون راجع بقویم السلطنه خوبست جزه دستور شود.

رئیس - اگر وقت پیدا کردیم قرار می دهیم.

[رئیس حرکت کرد مجلس بکریع از شب گذشته ختم شد]

جلسه ۸۹

صورت مشروح مجلس ۱۳ شنبه ۲۶ ربیع الثانی ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای مستشارالدوله منعقد شد.

آقای معاضد الملک صورت مجلس یوم پنجشنبه ۲۴ رافرائت کردند.

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه هست؟ (اظهاری نشد)

مرتضی قلیخان - چند فقره نوشته است و پرواتی است که از طلاب نجف اشرف رسیده صورت آن قرائت میشود (صورتی قرائت کردند بترتیب ذیل)

از طرف طلاب مدرسه مرحوم اسدالله طهرانی کاغذی رسیده و بعنوان اعانه داده اند ۸۹ تومان

از طرف طلاب کیلانی مقیمین نجف اشرف ۲۰۰ تومان.

از طرف طلاب خراسانی مقیمین نجف اشرف ۵۲۰۷۵ تومان.

از طرف اطفال خود سال ایرانی مقیمین نجف اشرف ۱۵۶۵ تومان.

از طرف آقای آقا شیخ هادی شومسه دو لیره.

از طرف آية الله زاده خراسانی آقامیرزا مهدی و حوزة علمیه ۶۰ تومان .

رئیس - در این موقع لازم است تشکر کنیم از اقدامات آقای حجة الاسلام آية الله زاده خراسانی که تمام این اقدامات و اهتمامات در تحت ریاست ایشان بمقام شهود میآید بملازمین مساعدات جمیله که از ایشان در پیشرفت این اساس مقدس بعمل آمده وبر سایرین تقدم دارند هم چنین همیشه توجهات کامله را در پیشرفت کلیه امور دارند و در حقیقت از اهتمامات خودشان عموم را ممنون داشته اند امیدواریم از حسن اهتمامات و توجهات اینسکونه اشخاص محترم این مقصد مقدس بحسن پیشرفت اختتام پذیرد .

(رایورت کمیسیون قوانین مالیه راجع بماده هفتم قانون متوفیات قرائت شد و کمیسیون بقرار ذیل آنرا اصلاح کرده بود)

ماده هفتم - در صورتیکه وراث حقوق دیوانی شخصی داشته باشند سهم هر يك از وراث ذکور که بملاوه حقوق شخصی متجاوز از شصصد و چهل و یکتومان باشد و سهم هر يك از وراث اناث که بملاوه حقوق شخصی او متجاوز از سیصد و بیست تومان باشد تفاضل از سهم ارثی آن وارث کسر میشود و اگر حقوق شخصی وارث ذکور شصصد و چهل و یکتومان بیشتر و حقوق شخصی اناث سیصد و بیست تومان یا بیشتر باشد از حقوق متوفی چیزی بوارث داده نمیشود (فدری در این ماده مذاکره شد و باره توضیحات داده شد چون این ماده چند مرتبه مذاکره شده بود اغلب تقاضا کردند که اخذ رای شود)

رئیس - رای میگیریم در خصوص ماده هفت قانون متوفیات که بانظریات وزیر مالیه و کمیسیون بمجلس پیشنهاد شده است هر کس موافقت دارد ورقه سفید خواهد انداخت (رای گرفته شد)

معاذ الملک - عده حضار ۶۳ ورقه سفید علامت قبول ۴۹ ورقه آبی علامت رد ۱۰ امتناع ۱۴ رئیس - با کثرت پذیرفته شد :

اسامی اشخاصیکه رد کردند
اسدالله میرزا - آقامیرزا احمد - صدیق حضرت - میرزادادودخان - آقاشیخ رضاه ممتازالدوله - معزز الملک - وکیل الرعایا - منتصر السلطان - مؤتمن الملک .
اساسی کسانیکه تصویب کردند :
حکیم الملک - آدینه محمدخان - دکتر اسمعیل خان - حاجی آقا - زنجانی - تربیت - معتمد التجار - اردبیلی - ادیب التجار - فاتح الملک - قوام الاسلام - معاضد السلطنه - دهخدا - اسدالله میرزا - ناصر الاسلام - عز الملک - متین - السلطنه - وزیر زاده - فهیم الملک - وحید الملک - ذکاء الملک - مدرسی - بهجت - حسنعلیخان - ابوالقاسم - میرزا - میرزا ابراهیمخان - مرتضی قلیخان - قشقایی - حاجی میرزا آقا - آقاشیخ علی - دکتر امیرخان - لسان - الحکماء - صدر العلماء - شیبانی - بختیاری - نواب - ارباب - وکیل التجار .

رئیس - حال بکلیه اینقانون رای گرفته میشود و یکمرتبه قرائت میشود (قرائت شد)

وکیل الرعایا - چون رای کلی گرفته میشود باینجهت مجبورم عقاید خودم را پیشنهاد آقایان نمایم شاید باینکتوجهی بهتر رای بدهند و سعی در گذشتن

این نداشته باشند چون در زمان مرحوم مظفرالدین شاه اعلی الله مقامه الشریف تقریبا هشت کرور باسمل وظیفه داده شده است که معلوم نیست بچه استحقاق بآنها داده شد در دوره سابق يك اصلاحی شد بقولی چهارصد - هزار تومان و خورده کسر شد و این کسر نسبت بانچه داد شد است در مدت سلطنت آن مرحوم چیز کمی است تقریبا یکهشت بکی است و اینگونه وظائف و مستمریات سبب شد که این مقدار اضافه خرج و کسر بودجه برای این مملکت پیدا شد در صورتیکه بکوجب از این مملکت آباد نشد و در این مدت عایدی مملکت هم زیاد شد باز بامخارج موافقت نکرد و حالیه می بینیم بموجب اینقانون باز پانزده سال مجلس اجازه داده است این اشخاص حقوق ببرند و این پس از آنکه مجلس رای داد صورت قانونیت پیدا کرده و زیر هم مجبور باجراست و باید مخالفت از قانون ننماید در اینصورت بنده تصور میکنم اگر آقایان یکقدری در این رای آخری التفات بفرمایند و یکسعی زیادی بنمایند که از این تفریط زیادی که بمالیه مملکت میشود تا اندازه جلو گیری شود من ناچارم عرض کنم حالا آقایان هرچه صلاح میدانند مختارند .

رئیس - اصلاحی پیشنهاد شده است قرائت میشود (قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم که در آخر ماده هفت عوض چیزی بوارث داده نمیشود نوشته شود «چیزی باوداده نخواهد شد» گفته شد ماده هفت رای گرفته شد دیگر نمیشود اصلاح کرد .

آقای سید ابراهیم - میخواستم عرض کنم قانون متوفیات شامل حقوقیکه از این بمقدار میشود خواهد شد یا غیر از قبیل حقوق تقاعدی وغیره .

فهییم الملک - خیر شامل حقوق که بعد داده میشود نخواهد شد و حقوق تقاعدی بیکقانون مخصوص دارد .

آقای سید ابراهیم - پس خوب است این توضیح شود (گفته شد لازم نیست)

رئیس - حال رای گرفته میشود در کلیه این قانون بطوریکه خوانده شده است هر کس تصویب میکند ورقه سفید خواهد انداخت (رای گرفته شد)

معاذ الملک - عده ۶۳ ورقه سفید ۴۹ ورقه آبی ۱۰ امتناع ۱۶

رئیس - متمم قانون متوفیات با کثرت پذیرفته شد رد کنندگان

آقامیرزا احمد - منتصر السلطان - میرزادادودخان - وکیل الرعایا - آقاشیخ رضا .
اسامی آنها که تصویب کرده اند

ناصر الاسلام - عز الملک - ابوالقاسم میرزا مرتضی قلیخان - معاضد الملک - معزز الملک - وزیر زاده - متین السلطنه - فهیم الملک - میرزا ابراهیمخان - اسمعیل خان - قوام الاسلام - حاجی فاتح الملک - معتمد التجار - دکتر امیرخان - لسان الحکماء - ارباب - بیخسرو - ادیب التجار - حسنعلیخان - میرزا علی اکبرخان دهخدا - مرتضی قلیخان - بختیاری - میرزا اسداللهخان - نواب حاجی محمد کریمخان قشقایی - اسدالله میرزا - حاجی آقا - وکیل التجار - آقاشیخ محمد علی بهجت - حاجی سید ابراهیم مدرسی - ذکاء الملک - صدیق حضرت - حاجی میرزا آقا - محمد هاشم میرزا - میرزا محمد علیخان تربیت - مؤتمن الملک - آقاسید محمد رضا - آقاشیخ ابراهیم

زنجانی - آقاسید حسین اردبیلی - آقاشیخ علی - مستشار - الدوله - آدینه محمدخان - حاج سید نصرالله .
رایورت کمیسیون عدلیه راجع بقانون نکول و قبول بروات قرائت گردید .

رئیس - این شور ثانوی است و رای گرفته خواهد شد .

مؤتمن الملک - در بعضی مواد شور اول است رئیس - در ماده اول شور ثانی است (ماده اول قرائت شد)

ماده يك - چون باب برات باب حواله است شخص برات کننده در مقابل ذمه مشغول خود حواله میکند هر گاه پس از برات کردن انکار مدیونیت کند از او پذیرفته نخواهد شد .

رئیس - هر کس این ماده يك را تصویب مینماید قیام کند [تصویب شد]

ماده دو قرائت شده چون شور اول بود مذاکرات لازمه در آن بعمل آمده اخذ رای شد .

ماده سه - شخصی که برات باو حواله شده تا زمانی که قبولی ننوشته است ذمه حواله کننده مشغول وجه آن برات است اگر چه تاریخ رویت آنرا نوشته باشد (در این ماده مذاکرات بعمل آمده آقای آقا شیخ ابراهیم توضیحات لازم را دادند)

رئیس - در ماده سه رای میگیریم هر کس تصویب میکند قیام نماید (تصویب شد)

رئیس - ماده ۴ قرائت شود .
ماده چهار - دارنده برات در صورتیکه برات از رویت باشد مختار است قبل از موقع برات خود را ارائه داده و قبولی بنویسند یا فقط تاریخ رویت را نویسند و رأس وعده در صورت عدم نکول مطالبه وجه نماید [در این ماده دو فقره پیشنهاد قرائت شد]

۱ - از طرف آقاشیخ علی این بنده پیشنهاد میکنم که این جمله در صورتیکه برات از رویت باشد حذف شود [مسکوت عنه ماند]

۲ - از طرف آقای معتمد التجار این بنده بطور اصلاح پیشنهاد میکنم که ماده چهار اینطور نوشته شود دارنده برات خواه برات از رویت باشد خواه از تاریخ مختار است قبل از موعد برات خود را ارائه داده قبولی بنویسند یا فقط تاریخ ارائه را نویسند رأس وعده در صورت عدم نکول مطالبه وجه نماید .

رئیس - هر کس این اصلاح آقای معتمد التجار را تصویب مینماید قیام نماید (پذیرفته شد)

بمذاذ قدری مذاکرات نتیجه این شد که بماده چهار با اصلاح آقای معتمد التجار جزء اصلاحی رای گرفته شود (ماده چهار بمضمون ذیل قرائت شد)

ماده ۴ - دارنده برات خواه برات از رویت باشد و خواه از تاریخ مختار است قبل از موعد برات خود را ارائه داده قبولی بنویسند یا فقط در شق ثانی تاریخ ارائه را نویسند رأس وعده در صورت عدم نکول مطالبه وجه نماید .

رئیس - هر کس ماده چهار را با اصلاح آقای معتمد التجار بطوریکه قرائت شد تصویب میکند قیام نماید (با کثرت ۳۴ رای پذیرفته شد)

ماده ۵ - هر گاه دارنده برات مطالبه قبول یا نکول